

N:o 7 · 1973

Sukupuoli

186. Miscellanea.

La Anna Dufjitar	1	1	1	1	1	11	11		
Don Ludo Mondon	1	1	1	1	1	1	11	11	
Enp Maria Dume	1	1	1	1	1	-	-	-	-
Lila Dufjitar									
Maria Dufjitar	xx	xx	xx	xx	xx	11	11	1	1
Lila Dufjitar	xx	xx	xx	xx	xx				
Lila Dufjitar	xx	xx	xx	xx	xx	11	11	-	-

Lila Dufjitar. xx xx xx xx xx xx x

Maria Dufjitar
 Lila Dufjitar - xx xx xx xx xx xx 11 11 11 x x pr.
 Lila Dufjitar xx xx x x x x 11 11
 Lila Dufjitar xx xx 1 1 1 11 11
 Lila Dufjitar xx

Lila Dufjitar
 Lila Dufjitar

VÄÄNÄSTEN SUKUPUU

N:o 7

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURAN AIKAKAUSKIRJA 1973

Toimitus: Vuorikatu 6 C 30, 50100 MIKKELI 10 (toimitussihteeri)

Tilaukset, tiedustelut, osoitteenmuutokset, maksut:

Moottorikoulu/HKoulK, 15700 LAHTI 70 (sihteeri-rahastonhoitaja)

Postisiirtotili n:o 446406-6

Toimituskunta

O. P. VÄÄNÄNEN

(vastaava)

KYÖSTI VÄÄNÄNEN

(toimitussihteeri)

ILKKA VÄÄNÄNEN

AARRE J. VÄÄNÄNEN

KALLE VÄÄNÄNEN

A. O. VÄÄNÄNEN

SIRKKA-LIISA HEINONEN

OLLI-PEKKA VÄÄNÄNEN

Nilsin Murtolahden kylässä on Väänäsiä asunut 1730-luvulta lähtien. Yhtä ja toista heidän vaiheisiinsa liittyvää on kerrottu jo aikaisemmissa Väänästen Sukuseuran julkaisuissa (Väänästen sukupuu s. 27, 114—116, 120—127 ja julkaisu Pietari Wäänäsen runot). Aikakauskirjamme tässä numerossa esitellään melko yksityiskohtaisesti erään Murtolahden Väänästen sukuhaaran vaiheet s. 17—40 (253—276). Mainittuun artikkeliin liittyvät myös viereisen etukannen sisäsivun (II kannen) ja takakannen sisäsivun (III kannen) valokuvat Kuopion maaseurakunnan ja Nilsin seurakunnan kirkonkirjoista. Viereisellä kansilehdellä on valokuvattuna ensimmäinen Murtolahden Väänäs-asutusta koskeva rippikirjamerkintä Kuopion maaseurakunnan rippikirjassa A I:3 vuosilta 1739—1747 ("Kuopio Landsförsaml. Communion-Bok": edesmennyt talollisen leski Anna Räsätär, poika Lars Möncköin, pojan edesmennyt vaimo Maria Hämälätär ja uusi vaimo Lisa Kekotar, vävy Pehr Wänäin ja tämän vaimo Anna Mönkötär, "piika" Elin Kekotar, joka on sitten avioitunut). Takakannen sisäsivulla taas on kuvattuna Nilsin seurakunnan kirkonarkistoon kuuluvan, vuodelta 1820 olevan lastenkirjan I A.b. sivu 71, joka sisältää Murtolahden kinkerikunnan lasten luettelon ensimmäisen sivun (Olof, Knut, Petter ja Lars Samuel Vänäisen lapset). Sekä Kuopion maaseurakunnan että Nilsin seurakunnan kirkonarkistojen 120 vuotta vanhemmat kirkonkirjat on talletettu Savon-Karjalan maakunta-arkistoon Mikkeliin.

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA r.y:n kustannuksella ovat aikaisemmin ilmestyneet seuraavat julkaisut:

Väänästen sukupuu n:o 1. 1945. Päätoimittaja OSKARI VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri TUULIKKI ANTILA. S. 1—50. (Helsinki 1945).

Väänästen sukupuu n:o 2. 1945. Päätoimittaja OSKARI VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri TUULIKKI ANTILA. S. 51—110. Kuopio 1945.

Väänästen sukupuu n:ot 3—4. 1946. Päätoimittaja OSKARI VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri TUULIKKI ANTILA. S. 111—196. Kuopio 1946.

Väänästen sukupuu n:o 5. 1968. Päätoimittaja O. P. VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri KALLE VÄÄNÄNEN. 8 siv. (s. 197—204). Kuopio 1968.

Väänästen sukupuu n:o 6. 1970. Päätoimittaja O. P. VÄÄNÄNEN, toimitussihteeri KYÖSTI VÄÄNÄNEN. S. 205—236. Kuopio 1970.

Pietari Wäänäsen runot. Toimittanut ja esipuheella varustanut JORMA VÄÄNÄNEN. 32 siv. Mikkeli 1964.

SISÄLLYS

Kyösti Väänänen: SEITSEMÄS SUKUPUU	s. 5 (241)
Kalle Väänänen: VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA r.y:n TOIMINNAN VAIHEITA 1970—1973	s. 6 (242)
O. P. Väänänen: TIETOJA VIIPURIN MAALAISKUNNAN, MYÖH. VAHVIALAN KUNNAN HOUNIALAN TALOLLISEN KALLE VÄÄNÄSEN (1851—1933) JUVALLA ELÄNEISTÄ ESI-VAN- HEMMISTA	s. 13 (249)
Kyösti Väänänen: TIETOJA RANTASALMEN TUUSMÄEN TENHU- LANMÄEN TALON ISÄNNISTÄ JA VÄHÄN EMÄNNISTÄ- KIN	s. 15 (251)
Kyösti Väänänen: NILSIÄN MURTOLAHDEN TALOLLINEN EERO PEKKA NUUTINPOIKA VÄÄNÄNEN (1806—1883) JA HÄ- NEN SUKUNSA	s. 17 (253)
Kyösti Väänänen: ”WENELLIN HÄÄT” ESPOON NYGÅRDIN KAR- TANOSSA KESÄLLÄ 1843	s. 41 (277)
VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA r.y:n VUOSIKOKOUS JA VÄÄNÄS- TEN KUODES SUKUKOKOUS RANTASALMELLA 4.—5. 8. 1973	s. 46 (287)

"Minä näen, miten korpi ja immeinen
ne toestesa voemoo koetti,
miten mies siinä taltutti korven sen
ja vilijelykselle voetti..."

Kalle Väänänen: Viänästen sukuvirsj.

Rantasalmen Tuusmäen Tenhulanmäen pihasta avautuva näkymä valokuvattuna kesällä 1971. Tänne Väänäs-asutuksen sydänalueelle sukumme jäsenet kokoon-
tuivat eri puolilta Suomea ja kenties maan rajojen ulkopuoleltakin kesällä 1973
yhdistettyyn vuosi- ja sukkokoukseen. Valok. Kalle Väänänen.

Tenhulanmäen kaunis päärakennus oli korjaustöiden alaisena heinäkuussa 1971, jolloin sukuseuran jäsenillä oli Savonlinnassa pidetyn vuosikokouksen jälkeen tilaisuus talossa vierailla ja alustavasti keskustella tulevasta sukkokouksesta. Pihalla emäntä vieraitaan vastassa. Valok. Kalle Väänänen. Sukukokoukustalon vaiheista kerrotaan s. 15—16 (251—252).

Seitsemäs sukupuu

Käsillä olevan julkaisun, viime syksynä 35 vuotta täyttäneen sukuseuramme aikakauskirjan Väänästen sukupuun 7. numeron, ilmestymisen ajoittamista kesään 1973 voitaneen pitää ilahduttavana merkkinä siitä, että sukuseuran toiminnassa on todellakin alkanut sihteerimme kolme vuotta sitten julkaistussa edellisessä numerossa varovaisesti uumoilema uusi aktiivinen toimintajakso. Liki kaksi vuosikymmentä kestäneestä horroksesta herätetty Väänästen Sukuseura r.y. toimii sittenkin. Tätä kirjoitettaessa näyttää siltä, että potilas on jo onnellisesti sivuuttanut 1960-luvun puolivälissä tapahtuneen henkiinherättämisen jälkeisen tekohengitys- ja happikaappikauden ja on nyt vähitellen — tosin vielä hieman aneemisena ja henkeä haukkoen — siirtymässä normaaliin työrytmiin. Sääntöjen edellyttämät vuosikokoukset on pidetty joka vuosi, johtokunta on ollut koolla tarpeen mukaan muulloinkin, rutiiniasiat on hoidettu ja ututtera sihteeri-rahastonhoitaja on kaikilta kiireiltään ennättänyt vielä tarmokkaasti paneutua sen epäkohdan korjaamiseen, minkä monet sukuseuralta postia saaneet, mutta muuten seuramme asioista kokonaan tietämättömät Väänäset, Väänättäret ja muut Väänäs-sukuiset ovat varmaan omakohtaisesti epäkohdaksi kokeneet, nimittäin jäsenkortiston osoitteiden ja henkilötietojen ajanmukaistamiseen.

Merkitävimpänä normaaliin työrytmiin siirtymisen merkiksi tulkittavana saavutuksena rohkenemme kuitenkin pitää nimenomaan tämän sukupuun valmistumista. Väänästen Sukuseura r.y:n sääntöjen

mukaan sukkokokouksia pidetään joka kolmas vuosi, mutta sukuseuran aikakauskirjan uuden numeron ilmestymistä säännöllisesti sukkokokouksen aattona tai sukkokokoukseen sukuseuran jäsenille ja muille sukkututkimuksesta, kotiseututyöstä ja yleensä isänmaan historiasta kiinnostuneille jaettavaksi voidaan pitää vain mahdollisuuksien mukaan toteutettavana maksimitavoitteena. Tämä tavoite on nyt kuitenkin sukuseuran henkiinherättämisen jälkeen jo toistamiseen pyritty saavuttamaan. Kolme vuotta sitten 1.—2. elok. -70 Pohjois-Savon Väänästen kantatilan mailla Kehvon Haapalahdessa pidettyyn yhdistettyyn vuosi- ja sukkokokoukseen valmistui 30-sivuinen Väänästen sukupuu n:o 6 — jota on edelleenkin sukuseuran sihteeriltä saatavissa — ja nyt kesällä 1973 uuteen yhdistettyyn suku- ja vuosikokoukseen kokoontuneet Väänäs-sukuiset voivat perehtyä sukuamme koskeviin uusiin tutkimuksiin, sukuseuran viime vuosien toimintaan ja lähitulevaisuuden toimintasuunnitelmiin tätä 46-sivuista uutta julkaisuamme selaillen.

Väänästen sukupuun n:o 7 sisältämät tutkimusluontoiset artikkelit jäsentyvät osina sukkututkimuksemme kokonaisuuteen ja kuuluvat yhteen edellisessä numerossa julkaistujen kirjoitusten kanssa samoin kuin sukkokokouksen kokouspaikan valinta vuosina 1970 ja 1973 omalla tavallaan kuvastaa sukuseuran työhypoteesia, ajatusta kaikkien Väänästen yhteisestä sukupuusta. Edellisellä kerralla olimme koolla Pohjois-Savon sydämessä, seudulla, jossa

Väänästen Sukuseura r.y:n toiminnan vaiheita 1970 - 1973

(Jatkoa Väänästen sukupuun n:ossa 6 vuonna 1970 julkaistuun
sukuseuran toimintahistoriikkiin)

UUOSI- JA SUKUKOKOUS 1970

Jos oli Väänästen sukukokous 9. 8. 1964 Muuruveden Murtolahdessa onnistunut, oli sitä myös yhdistetty vuosi- ja sukukokous 1. 8. 1970 Kuopion Haapalahdessa, Uudella Paikalla. Eivät talon isäntäväki Pirkko ja Aarre J. Väänänen enempää kuin seuran johtokuntakaan päivää valitessaan voineet toivoa juhlalle parempia puitteita: Olihan sää mitä parhain, lämmin ja aurinkoinen. Luonto oli vehreä ja vainioilta tulvi kypsyyän viljan tuoksu.

Sataankahteenkymmeneen nouseva Väänästen ja Väänäs-sukuisten joukko koki yltäkylläisen täyteläisestä yhdessäolon tunteesta tässä kauniissa ja suvulle historiallisessa ympäristössä. Virallinen kokous oli antoisa. Ravitseva ei ollut ainoastaan isäntävään pitopöytä vaan myös retkeily Antti Väänäsen muistokivellä ja illanvietto Haapalahdessa. Vanhan ajan pirttikarkelon tahdeista vastasi Oulusta saakka hankittu varusmiesyhte. Mieliinpainuvia olivat Erkki Väänäsen ja tyttärensä Päivin musiikkiesitykset, vain jotain mainitakseni.

Väänäsiä on yhtäjaksoisesti asunut niin kauan kuin niillä tienoin on yleensä vakinaista asutusta ollut, ja tähän kokoukseen valmistunut sukupuu sisälsi sukuseuramme kunniajäsenen muistelmakirjoituksen lisäksi hajapointintoja lähinnä Suur-Savon (Mikkelin ja Juven) Väänästen vaiheista 1700-luvulta itsenäisyytemme aikaan. Nyt kolme vuotta myöhemmin pidämme sukukokoukset Rantasalmen Tuusmäessä, Tenhulanmäen talossa, jota Väänäset ovat isännöineet tosin vain parin vuosisadan ajan, mutta joka sijaitsee sukhistoriamme kannalta perinteiden kyllästäväällä maaperällä. Pohjois-Savon erämaiden asutushistoriasta tiedämme nimittäin, että

edellisen sukukokoustalon ensimmäinen isäntä, sukumme Pohjois-Savon haaran kantaisä, lautamies Antti Väänänen oli siirtynyt uudisasukkaaksi Kuopion seudulle Rantasalmen veropitäjän Tuusmäen neljännekunnasta 1540-luvun puolivälin tienoilla. Haapalahden kokouksessa mukana olleen, nyt Rantasalmen Tuusmäen kylään kokoontuneen Väänäs-vään luettavaksi tarjotaan tällä kertaa rantasalmelaisen isäntätalomme lyhyt historiikki, lisätietoja edellisessä numerossa esiteltujen Juven Väänästen vaiheisiin sekä edellisiä laajempi artikkeli, jossa esitellään erään Kehvon Puuroolahden Antti Väänäsen jälkeläisiin kuuluvan Murtolahden sukuhaaran vaiheita.

Väänästen Sukuseura r.y:n yhdistetty vuosi- ja sukokokous Kuopion Haapalahdessa 1. 8. 1970 alkoi talon isännän Aarre J. Väänäsen tervehdyssanoilla klo 12, minkä jälkeen siirryttiin virallisten asiain käsittelyyn. Klo 15 alkoi puolin, joka nautittiin talon kauniiseen pihaan, aittavanhuksen edustalle, katettujen antimista notkuvien pitopöytien ääressä. Valok. Sakari Väänänen.

Kokous jatkui virallisen ohjelman jälkeen vapaan seurustelun ja yhdessäolon merkeissä. Kaikilla näytti olevan hauskaa ja paljon toisilleen kerrottavaa. Valok. Sakari Väänänen.

Päätösten teossa ei ilmennyt erimielisyyksiä, mutta siitä huolimatta ainakin toimitsijoiden olo muodostui päivän mittaan helteiseksi auringon paahtaessa avaraani pihaan täydeltä terältä. Pöydän ääressä sukuseuran puheenjohtaja hallitusneuvos O. P. Väänänen (oik.) ja sihteeri majuri Kalle Väänänen. Valok. Sakari Väänänen.

Virallisen kokouksen ja puolisen jälkeen retkeiltiin Kehvon Haapalahden mail-la ja suoritettiin kunniakäynti talon ensimmäisen isännän ja Pohjois-Savon Väänästen kantaisän lautamies Antti Väänäsen muistomerkillä. Kuvassa sukuseuran esimies laskemassa kukkalaitetta muistomerkille. Valok. Sakari Väänänen.

Vuosi- ja sukkokouksessa esiteltiin painotuoreena **Väänästen sukupuu n:o 6** omistettuna seuramme kunniajäsenelle professori Kaarlo Teräsvuorelle. Sukututkimusta ja seuramme toiminnan historiaa käsittelevän sisältönsä vuoksi se on saanut yleistä tunnustusta ja kiitosta osakseen.

Seuran taloudesta todettiin vuoden 1969 ylijäämäksi mk 1.803,18. Jäsenmaksuja oli tilivuonna saatu mk 546,— yhteensä 165 henkilöltä, joista osa kuitenkin oli yhden markan suuruisen kirjaamismaksun maksaneita perheenjäseniä.

Vuosikokous valitsi seuraavaksi 3-vuotiskaudeksi uudelleen suvun esimieheksi varatuomari, hallitusneuvos O. P. Väänäsen, I varaesimieheksi yllääkäri, dosentti Ilkka Väänäsen ja II varaesimieheksi maanviljelijä Aarre J. Väänäsen. Johtokunnan varsinaisiksi jäseniksi tulivat valituiksi majuri Kalle Väänänen Oulusta, lehtori Kyösti Väänänen Mikkelistä ja talousopettaja Sirkka Liisa Heinonen Oulusta sekä varajäseniksi kirjapainonjohtaja A. O. Väänänen Kuopiosta ja opiskelija Olli-Pekka Väänänen Muuruvedeltä.

Samassa kokouksessa esiteltiin myös kauan suunnitteilla ollut kirjailija Kalle Väänäsen murrerunosarja LP-levytyksenä tekijän itsensä esittämänä.

Osa kokouksen osanottajista joutui palaamaan kotiinsa jo illalla. Oli kuitenkin joukko Väänäsiä, joka jatkoi yhdessäoloa seuraavanakin päivänä Kuopio-retkeilyn merkeissä. Siihen kuului kiertoajelu, ainutlaatuisen ortodoksisen museon esittely ja lopuksi päättäjäislounas Puijon pyörivässä torniravintolassa. Erottaessa voitiin syystä todeta, että oli näillä sukujuhlilla sisältöä, jos lie komeat olleet kehyksetkin.

Loppukesä ja syksy kuluivat jälleen tavanomaisen hiljaiselon merkeissä. Jäsenmaksuja tippui tilille. Tilasipa joku jul-

kaisujakin. Viimeksimainittujen myynnistä erillistilauksin ei kuitenkaan saatu hyviä kokemuksia. Jokaisen julkaisun erillinen lähettäminen aiheuttaa melkoisesti työtä. Vaikka senkin vielä merkitsisi aktiivisen toiminnan tiliin, tarvitaan sitä ennen tilauksia. Niitä ei tullut. Johtokunnassa päätettiin lähete ryhmäjakelun tielle siten, että maksu julkaisuista kerätään jäsenmaksun keräyksen yhteydessä.

VUOSIKOKOUS 1971 pidettiin 18. 7. Savonlinnassa. Kokous oli ajoitettu siten, että osanottajille oli haluttu järjestää tilaisuus osallistua jo kansainvälistä kuuluisuutta saavuttaneille Savonlinnan oopperajuhlille. Kokoukseen osallistui 20 Väänästä tai Väänäs-sukuista, joilla kaikilla oli kiire kotiin. Eivät siinä riittäneet Juhanäytännön enempeä kuin savonlinnalaismaisemankaan houkutukset vieraita pidäteleämään.

Vuoden 1970 tilit hyväksyttiin ja todettiin ylijäämäksi mk 1.433,25. Jäsenmaksutuotot olivat mk 513 ja tulot julkaisujen myynnistä mk 211,70. Erityisellä kiitollisuudella kirjattiin professori Kaarlo Teräsvuoren lahjoitus mk 200,— seuramme kassaan.

Johtokunnan kokoonpano pysyi ennallaan. Seuran pitkäaikaiset tilintarkastajat varatuomari Timo Tanskanen ja agronomi Aarno Hiekkala, Kuopio, samoin kuin varatilintarkastajat pääjohtaja Yrjö Väänänen, Helsinki, ja taloustarkastaja Orma Väänänen, Helsinki, vapautettiin toistuneiden toivomustensa jälkeen tehtävistään. Tilintarkastajiksi valittiin nyt pankinjohtaja Martti Väänänen, Kiiminki, ja metsänhoitaja Tuiro Väänänen, Oulu, sekä varalle arkkitehti Olli Väänänen ja pankinjohtaja Mikko Koskenniemi, Jyväskylä.

Kokous päätti julkaista seuraavan Väänästen sukupuun sukkokoukseen 1973.

Väänästen Sukuseuran vuosikokous Savonlinnassa Hotelli Tott'issa 18. 7. 1971. Seminaarinlehtori Jorma Väänänen toivotti paikkakunnan Väänästen puolesta kokouksen osanottajat tervetulleiksi. Valok. Kalle Väänänen.

Edelleen päätettiin kokoontua seuraavan vuoden vuosikokoukseen Kolille.

Vuosikokouksen lomassa nautitun lounaan jälkeen oli ohjelmassa retki **Rantasalmen Tuusmäen Tenhulanmäen taloon**, jonka isäntäväki, edesmenneen maanviljelijä Eino Väänäsen perikunta, jo odotti meitä.

Tenhulanmäen tila on vanhimpia yhtäjaksoisesti saman suvun hallussa säilyneitä. Olihan kunniakirjassa ja komeassa tuuliviirissä vuosiluku 1541! Ystävällinen oli isäntävään vastaanotto ja hyvältä maistui emännän herkullisen kahvipöydän anti. Taisipa sitten vieraitten kysymystulva olakin ylivoimainen tuon illan mittaan vastattavaksi, koska meille esitettiin kutsu saapua paremmalla ajalla, esimerkiksi: viettämään siellä sukkokoustamme. Otimme seuran puolesta kutsun vastaan mitä iloisimpina. Haikeata oli hajaantuminen tuon niin paljon puhuvan pihan piiristä. Olimme kokeneet jotakin korvaamatonta ja unohtumatonta.

Tenhulanmäestä lähti viiden hengen

ryhmä seuraamaan illan Juha-näytäntöä Olavinlinnan linnanpihassa. Kun kysymyksessä oli päättäjäinäytäntö ja mukana olevilla vuosikokousedustajilla oli tilaisuus päästä mukaan näytäntöä seuraavaan karonkkaan, oli Savonlinnan vuosikokouksen päätösohjelma kohdaltamme mitä tyylikäin.

Muun toiminnan kannalta vuosi kului tavanomaisten julkaisujakelujen, jäsenmaksukeräysten, osoitteenmuutosten ja edellisessä vuodenvaihteessa myyntivalmiiksi saadun "murrelevymme" jakelussa.

VUOSIKOKOUS 1972

Elokuun 5. päivänä 1972 kokoontui jälleen pieni piiri Väänäsiä ja Väänäsläisiä Loma-Kolille vuosikokoukseensa. Vaikka paikalla oli vain 18 seuran jäsentä, saatiin todeta, ettei joukon pienuus tee kokoontumista merkityksettömäksi.

Vuosikokouksessa merkittiin vuoden 1971 ylijäämäksi mk 406,93. Jäsenmaksuina oli saatu mk 377 ja julkaisutuloina nyt jo mk 735,55. Ylijäämän pienuus johtui

Väänäsiä ja Väänäs-sukuisia Tenhulanmäen pihalla 18. 7. 1971. Valok. Kalle Väänänen.

siitä, että kuluneena tilivuonna oli maksettu mm. levytyskustannukset ja 250 kpl:n levyvarasto.

Kokouksessa käytiin laajahko keskustelu Väänästen suvun historian julkaisemisen ajankohdasta. Kun todettiin, että vasta aivan viime aikoina on monilla tahoilla, useimmiten kuntien rahoituksen turvin, ryhdytty selvittämään seudun kehitys-, asutus- ja kulttuurihistoriaa, eikä seuralla ole mitään erityistä syytä historiateoksensa kiirehtimiselle, päätettiin vielä toistaiseksi tyytyä etupäässä eri sukuhaarojen erillisten osahistorioiden keräilyyn. Erityistä huomiota kiinnitettiin tarpeeseen selvittää Pohjois-Suomen Väänästen alkuperää ja elämänvaiheita. Allekirjoittanutta jossain määrin aluetta tuntevana pyydettiin näitä tutkimuksia suorittamaan aluksi vaikkapa vain johdattelevina tutkielmina. Työn alkuun panemiseksi on suoritettu vasta alustavia tiedusteluja.

Sihteerin aloitteen pohjalta keskusteltiin myös sukuseuran sääntöjen muuttamistarpeesta, koska enemmistö pitää mm. jokavuotista kokoontumista vuosikokoukseen tarpeettomana. Asiasta päätettiin tehdä esitys seuraavaan vuosikokoukseen.

Kokous päätti mielihyvin ottaa vastaan Tenhulanmäen isäntäväen esittämän kut-

sun pitää vuoden 1973 sukkokous Tenhulanmäessä Rantasalmella.

Kokouksen jälkeen vietettiin yhteistä iltaa Loma-Kolin suojissa. Seuraavana aamuna maistui sauna erikoisen hyvältä. Uintivesikin todettiin saastumattomaksi.

Hajaantumisen jälkeen osanottajat jatkoivat Koli-retkeilyään yksin ja ryhmissä ja iloisesti huikkailtiin aina sukulaisen josakin vilahtaessa.

YHTEENVETONA tältä jaksolta todettakoon, että toiminta on keskittynyt lähinnä kokoustapaamisiin ja kirjeenvaihtoon sihteerin ja jäsenten kesken. Monet ovatkin ilahduttavalla tavalla ”heränneet” ja hoitaneet esimerkiksi osoitteensa ajan tasalle. Paljon kuitenkin ilmenee vuosittain osoitteita, joissa vastaanottajaa ei tavata, ei jopa tunneta. Muutamia uusiakin jäseniä on voitu merkitä sukuseuran jäsenluetteloon. Yhteyksiä tietoja ja tutkimuksia kerääviin laitoksiin on pidetty lahjoittamalla mm. eräiden yliopistojen kirjastoille seuramme julkaisuja. Viime vuosikokouksen päätöksen perusteella on pyynnöstä lähetetty arkistokappaleista Väänästen sukupuun numerot 2—6 Suomen Sukututkimusseuralle sen yhteyteen perustettua suku- ja elämäkerrallista kirjallisuutta käsittävää n.s. normaalikirjastoa varten. Kun monesti ja pal-

jon kysytty aikakauskirjamme varhaisimmat numerot ovat loppuneet eikä uuden painoksen ottaminen liene taloudellisesti perusteltavissa, on päätetty myöhemmin julkaistavaan sukhistoriateokseen ottaa niistä harkinnan mukaan eräitä historiallisesti tai muuten merkittäviä kirjoituksia.

Taloudellisesti seuramme on voinut rahoittaa esitetyn toimintansa jo aikaisemmin selostetun, mutta alati kiitoksella muistettavan opettaja Anni Väänäsen lahjoituksen tuoton turvin. Vaikka toimintaa monesti arvostellaan vaatimattomaksi, on meidän kuitenkin muistettava, millaisia vaikeuksia seuralla oli ennen ja millaisia vaikeuksia millä tahansa seuralla tai yhdistyksellä on, kun se joutuu elämään kädestä suuhun luottavaisilta jäseniltä saamiensa jäsenmaksujen varassa. Harvinaisuudessaan saamamme lahjoitus on niin arvokas, että meidän on kaikin keinoin pyrittävä sitä kartuttamaan. Tähän johtokunta on aivan erityisesti pyrkinyt seuramme varojen sijoittamista harkitessaan. Jos sitten tehdään päätös sen käyttämisestä esimerkiksi sukhistoriateoksemme rahoittamiseen, on jo päätöstä tehtäessä oltava reaaliset suunnitelmat pääoman takaisin saamiseksi. Vain siten voimme turvata jälkeemme tuleville mahdollisuuden jatkaa työtämme.

Tätä kirjoitettaessa valmistaudutaan jälleen sukukokoukseen. Odotan sitä mielenkiinnolla. Odotan, että entistä useammat pysähtyisivät kutsun saatuaan vakavasti tutkimaan ja sovittelemaan osallistumismahdollisuuksiaan. Vain siten saamme kestäväen yhteyden luoduksi. Ennen muuta osallistuminen on tunnustus toiminnasta vastaaville ja tervetullut rohkaisu uskaltaa ja ehtiä entistä enemmän suuren suku-yhteisömme hyväksi. Emmeköhän sovi tästä lähtien, että SUKUKOKOUKSESSA AINA NAKIN TAVATAAN!

Iloisia ilmeitä Loma-Kolilla Väänästen Sukuseuran vuosikokouksessa 5. 8. 1972. Valok. Kalle Väänänen.

"Tuttu vanhastaan, mutt' aina uusi". Koln maisema houkutteli viipymään ja tulemaan toistekin. Valok. Kalle Väänänen.

*Tietoja Viipurin maalaiskunnan,
myöb. Vahvialan kunnan Hounialan talollisen
Kalle Väänäsen (1851-1933) Juvalla
eläneistä esivanhemmista*

Väänästen sukuun numerossa 6 vuonna 1970 julkaistussa kirjoituksessa "Isoisäni Karl Kustaa (Kalle) Väänäsen sukuhaaran vaiheita" olen kertonut isoisäni elämäntaloista ja selostanut hänen jälkeläisensä suoraan alenevassa polvessa. Kirjoituksessa on myös lyhyesti mainittu isoisäni sisaruksista, hänen vanhemmistaan ja isovanhemmistaan.

Seuraava esitys perustuu pääasiallisesti Savo-Karjalan maakunta-arkistoon Mikkelin talletetuista Juvan seurakunnan kirkonarkiston 120 vuotta vanhemmista väestörekisteriasiakirjoista ja eräistä valtionarkistossa Helsingissä säilytettävistä veroluettelosta löytyviin merkintöihin. Henkilötietoihin on jäänyt valitettavasti aukkoja, koska aikakauskirjamme painoonmenosta johtuvan ajanpuutteen takia ei ole ollut mahdollista systemaattisesti käydä läpi asiakirjasarjoja eikä mm. ollenkaan suorittaa tutkimuksia Juvan seurakunnan kirkkoherranvirastossa, jossa säilytetään seurakunnan uudempaa kirkonarkistoa.

Isoisäni **Kalle Väänänen** (aikaisemmissa kirkonkirjoissa Karl Gustaf Wänäin) oli syntynyt Juvan pitäjän Haikarilan kylässä elokuun 8. päivänä 1851 ja mennyt naimisiin Viipurin maalaiskunnan Hounialan kylässä joulukuun 7. päivänä 1884 **Maria Jeremiaantytär Hounin** kanssa, joka oli

syntynyt syyskuun 23. päivänä 1849 ja kuoli huhtikuun 25. päivänä 1926 keuhkokuumeeseen. Kalle eli leskenä hieman yli 82-vuotiaaksi ja kuoli Vahvialan pitäjän Hounialan kylässä syyskuun 20. päivänä 1933 muistamani mukaan pienen keuhkokuumeen jälkeen hengityshalvaukseen.

Kallen isä oli vuonna 1823 syntynyt **Tahvo Väänänen** (Staffan Wänäin) ja äiti vuonna 1812 syntynyt **Maija Liisa Purhonen** (Maria Elisabet Purhoin), jotka asuivat Juvan pitäjässä (Kalle-pojan syntyessä Haikarilan kylässä).

Kalle isoisä oli Juvalla lokakuun 26. päivänä 1782 syntynyt **Juho Väänänen** (Johan Wänäin), joka oli naimisissa helmikuun 6. päivänä 1784 syntyneen ja lokakuun 18. päivänä 1854 kuolleen **Sofia Luukkosen** kanssa.

Juho Väänäsen isä oli syyskuun 12. päivänä 1750 Juvalla syntynyt **Matti Väänänen** (Mats Wänäin), joka oli naimisissa huhtikuun 26. päivänä 1751 syntyneen **Maria Penttisen** (Bengtin, Bentin) kanssa.

Matti Väänäsen (Mats Wänäin) isä oli Juvan Pitkälähdessä syyskuun 19. päivänä 1724 syntynyt ja seuraavana päivänä kastettu **Lauri Väänänen** (Lars Wänäin). Hän oli naimisissa vuonna 1729 syntyneen **Elin** (tai Charin) **Narisen** kanssa, joka kuoli helmikuun 5. päivänä 1787 Maara-

lan kylässä leskenä ”pistokseen” eli (todennäköisesti) keuhkokuumeeseen. Hänet haudattiin helmikuun 18. päivänä. Lauri Väänäsellä oli ainakin kaksi veljeä, nimittäin vuonna 1716 syntynyt Matti (Mats), joka oli naimisissa vuonna 1719 syntyneen Riitta Montosen (Brita Mändoin) kanssa, ja vuonna 1718 syntynyt Hannu (Hans), joka oli naimisissa vuonna 1729 syntyneen Kaarina Korhosen (Carin Korhoin) kanssa.

Matin, Hannun ja Laurin isä eli isoisäni Kalle Väänäsen esi-isä viidennessä polvessa ylöspäin oli vuonna 1691 (tai toisen merkinnän mukaan 1694) syntynyt ja Juvan pitäjän Pitkälahden kylässä asunut talonisäntä (”huuswärd”) **Hannu Väänänen** (Hans Wänäin), joka oli naimisissa **Johanna Ruokolaisen** kanssa. Hannu Väänänen kuoli Juvan Pitkälähdessä huhtikuun 12. päivänä 1758 ”pistokseen” (oletettavasti keuhkokuumeeseen). Kaikesta päätellen hän oli ollut paikkakunnan merkkihenkilöitä ja hurskas mies, koska hänet on haudattu Juvan kirkon alle. Hautaus toimitettiin kirkonkirjojen mukaan huhtikuun 23. päivänä, ja on todennäköistä, että hautajaiset ovat olleet tavallista juhlallisemmat.

Kirkonkirjoista ei ole ollut saatavissa tietoja ennen vuotta 1718, koska isonvihan johdosta mahdolliset kirjat tuhoutui-
vat tai katosivat taikka niitä ei oltu kunnollisesti pidettykään. Valtionarkistosta löytyy eräitä asiakirjoja Viipurin ja Savonlinnan läänin osalta vuodesta 1635 lähtien, mutta läänin kaikki asiakirjat ovat kadonneet vuosilta 1713—1721. Selailtuani säilyneitä asiakirjoja olen Savon kihlakunnan henkikirjasta vuodelta 1691 löytänyt Juvan pitäjän Pitkälahden kylän kohdalta merkinnän, että henkiverovelvolliseksi oli pantu **Pekka Väänänen** (Peer Wänäin)-niminen mies vaimonsa kanssa, minkä li-

säksi hän oli elättänyt sotilaan vaimoa, mikä viittaa siihen, että hänen talolleen kuului ruotujakolaitoksen järjestelmän mukainen velvollisuus ylläpitää yhtä sotilasta vaimoineen. Toisessa, ns. poikkeusluettelossa, on mainittu, että ruotujakolaitoksen alaisuuteen ei kuulunut **Paavo Matinpoika Väänänen** (Pähl Matzson Wänäin), joka näin ollen oli verovelvollinen suoraan valtiolle.

Vuoden 1650 Savon keskisen kihlakunnan maakirjasta löytyy merkintä Suurniemien kylän kohdalta, että Pekka Väänänen (Peer Wäänänen)-nimisen miehen rakuunan tilan osalta on pantu verolle 2 veromarkkaa, mutta samalla on tehty merkintä, että tila on veronmaksukyvytön. Tämä Pekka Väänänen on ollut varmaankin sama mies kuin vuoden 1691 henkikirjassa mainittu. Johtuen ehkä isonvihan ajan puutteellisista merkinnöistä tai siitä, että asekuntoiset miehet joko oli kutsuttu sotaan taikka piileskelivät vainoojia, vuoden 1712 henkikirjasta ei löytynyt mainittuja Pekka (Peer) ja Paavo Matinpoika (Pähl Matzson) Väänästä.

On todennäköistä, että jompikumpi näistä miehistä, joko Pekka Väänänen tai Paavo Matinpoika Väänänen, oli Pitkälahden kylän talonisännän Hannu Väänäsen isä. Kun Pekka Väänänen esiintyy jo vuoden 1650 maakirjassa, hänen on pitänyt syntyä ennen vuotta 1635, missä tapauksessa hän olisi Hannu Väänäsen syntyessä vuonna 1691 (1694) ollut lähes 60-vuotias. Näyttäisi siis enemmän todennäköiseltä, että Hannu Väänäsen isä olisi ollut poikkeusluettelossa mainittu Paavo Matinpoika Väänänen (Pähl Matzson Wänäin). Tässä tapauksessa tiedämme myös, että Paavon isä oli **Matti Väänänen** (Matz Wänäin), jonka voidaan arvioida syntyneen 1600-luvun alkupuolella.

Tietoja Rantasalmen Tuusmäen Tenhulanmäen talon isännistä ja vähän emännistäkin

Väänästen Sukuseuran yhdistetty vuosi- ja sukkokokous pidetään tänä vuonna Rantasalmen pitäjässä, jonka alueella Väänäsiä on asunut — juhlapuheitten tyyliin kuuluvaa sanontaa käyttäksemme — ”ikimuistoista ajoista” asti. Tämä ”ikimuistoisuus” tarkoittaa sitä, että Väänäs-asutus näillä tienoin ulottuu ainakin niin kauas ajassa taaksepäin kuin meillä yleensä on tietoja Rantasalmen talonpoikaissuvuista ja niiden yksityisistä jäsenistä. Tiedämme myös, että Pohjois-Savon erämaiden 1540-luvulta peräisin oleva Väänäs-asutus on Rantasalmelta lähtenyt, että sukumme Pohjois-Savon haaran kantaisä, Tavisalmen Kehvon uudisasukas Antti Väänänen, oli siirtynyt myöhemmän Kuopion seudulle Rantasalmen veropitäjän Tuusmäen neljänneskunnasta.

Kesällä 1973 kokoonnumme sukukoukseen Rantasalmen pitäjän Tuusmäen kylän Tenhulanmäen taloon, jota Väänäset ovat isännöineet vuodesta 1774 alkaen. Kuitenkin tila on kulkenut perintönä samassa suvussa paljon kauemmin eli ainakin niin kauan kuin sen haltijoista on ollut tietoja saatavissa. Tenhulanmäen ensimmäinen Väänäs-sukuinen isäntä **Matti Väänänen** tuli 1700-luvun loppupuoliskolla taloon kotivävyksi solmittuaan avioliiton taloa vuosina 1737—1774 isännöineen **Aatami Erkinpoika Kärkkäisen** ja tämän vaimon **Kaisa Kämäräisen** tyttären **Beatan** kanssa ja pääsi sitten appensa jälkeen talon isännäksi. Tenhulanmäen kaikki aikaisemmat isännät niin pitkälle kuin tietoja

riittää olivat olleet Kärkkäisiä, ja heitä tunnetaan runsaan kahden vuosisadan ajalta yhdeksän peräkkäistä polvea: Pekka Kärkkäinen 1541—1545, Paavo Pekanpoika Kärkkäinen 1545—1581, Pekka Paavonpoika Kärkkäinen 1581—1624, Paavo Pekanpoika Kärkkäinen 1624—1649, Pekka Paavonpoika Kärkkäinen 1649—1670, Paavo Pekanpoika Kärkkäinen 1670—1680, Erkki Ollinpoika Kärkkäinen, edellisen veljenpoika, 1680—1713, Erkki Erkinpoika Kärkkäinen 1713—1737 ja jo mainittu Aatami Erkinpoika Kärkkäinen 1737—1774.

Matti Väänäsen jälkeen tuli Tenhulanmäen isännäksi hänen ja hänen Beata-emäntänsä poika **Aatami Matinpoika Väänänen** vuonna 1811. Aatami oli naimisissa **Eliina Ronkaisen kanssa**, ja hänen isänyyskautensa kesti lähes kolme vuosikymmentä, vuoteen 1839. Seuraava isäntä **Matti Aataminpoika Väänänen**, joka oli naimisissa **Maija Liisa Rahusen kanssa**, hallitsi Tenhulanmäkeä liki puolivuosisataa, vuoteen 1884 asti. Matin poika ja seuraaja talon isäntänä **Kalle Juhana Matinpoika Väänänen** hallitsi tilaa vuosina 1884—1910, minkä jälkeen hänen leskensä **Maria Qvintus** toimi sekä isäntänä että emäntänä, kunnes nuori **Eino Kallenpoika Väänänen** tuli isännäksi vuonna 1923.

Eino Kallenpoika Väänänen oli syntynyt 6. elokuuta 1901 ja hän kuoli 19. marraskuuta 1963. Hänen vaimonsa, Sul-kavalla 21. joulukuuta 1903 syntynyt **Lyyli Maria Väänänen**, o.s. **Hintsanen**, on

edelleenkin Tenhulanmäen ehtoisia emäntä.

Tenhulanmäen nykyinen isäntä **Jussi Ensio Einonpoika Väänänen**, Kustaa Vaasan aikaisen Pekka Kärkkäisen jälkeläinen viidennessätoista peräkkäisessä sukupolvessa ja talon kuudes Väänäs-sukuinen isäntä, on syntynyt 8. joulukuuta 1933. Maamieskoulun käytyään hän toimi aluksi isänsä rinnalla kotitilalla ja on sitten isän kuoltua lähes kymmenen vuotta sitten hoitanut tilaa perikunnan lukuun. Jussi Väänänen vihittiin avioliittoon 5. joulukuuta 1970 Juvalla 19. heinäkuuta 1937 syntyneen **Saara Annikki Lipsasen** kanssa, ja avioliitosta 28. marraskuuta 1972 syntynyt esikoistytär **Eija Marjukka Väänänen** on ensimmäinen kuudennentoista tunnetun peräkkäisen sukupolven edustaja vanhalla sukulitalla ja edustaa samalla Rantasalmen Tuusmäen Tenhulanmäen seitsemättä peräkkäistä Väänäs-polvea.

Tarkastellessamme runsaan neljän vuosisadan ajan samassa suvussa ja tavallisimmin isältä pojalle siirtyneen tilan haltijain luetteloa ja yrittäessämme sen äärellä palauttaa mieliimme näihin vuosisatoihin sisältyviä vaiheita Suomen kansan ja nimenomaan Savon asujainten arkisessa elämässä, vastaamme tulevat vuosisatain saatossa monenlaiset kuvat. Halki sodan ja vainon, hallan ja näläntuskan päivien on sentään yhä uudestaan ja uudestaan päästy ”suloisen rauhantilan lämpöisen poudan” aikaan, Savon historian kirjoittajan sanontaa lainataksemme. Elämä on ollut näiden menneiden sukupolvien aikana, niin kuin se on tänäkin päivänä, ”arkista aherrusta uupumukseen asti”, mutta ”sunnuntaista sunnuntaihin on toki kumahdellut tapuleista lepopäivien vuosisatainen soitto”, ja siirtyminen sukupolvesta toiseen on aina merkinnyt elämän jatkumista ”suruiheen ja iloiseen suurempaa henkistä ja aineellista

Tenhulanmäen talon isäntäväkeä kotitalonsa edustalla 18. 7. 1971. Vasemmalta emännät Lyyli Maria Väänänen, o.s. Hitsanen, ja Saara Annikki, o.s. Lipsanen, sekä isäntä Jussi Ensio Väänänen. Valok. Kalle Väänänen.

vaurastumista kohti tässä solisevien metsäpurojen, heleiden lehtojen ja aurinkoisten ahojen kauniissa maassa” (KAARLO WIRILANDER Savo kaskisavujen kautena s. 1023).

*Nilsin Murtolahden talollinen
Eero Pekka Nuutinpöika Väänänen
(1806-1883) ja hänen sukunsa*

Kirjoittanut **Kyösti Väänänen**

ISOISÄNI KALLE VÄÄNÄSEN MUISTOLLE

HÄNEN SYNTYMÄNSÄ 100-VUOTISPÄIVÄNÄ 20. 12. 1972

SISÄLLYS

I	Esi-isät	20 (256)
II	Isoisä ja hänen perheensä	22 (258)
III	Vanhemmat ja sisarukset	26 (262)
IV	Eero Pekan lapsuuden aika ja poikamiesvuodet	27 (263)
V	Aviomies, perheenisä ja Murtolahden Temon talon isäntä	30 (266)
VI	Vanhuus ja kuolema Lasten elämänvaihteita	34 (270)
VII	Temon (Soipun) Väänästen suku	37 (273)
	Lähdeviitteitä ja huomautuksia	39 (275)

I ESI-ISÄT

Isoisäni isoisä, Paalanniemen tilalla Kuopion, myöhemmin Nilsin ja sitten Muuruveden pitäjään kuuluneessa, mutta vuoden 1973 alusta taas Nilsinään liitettyssä Murtolahden kylässä numerolla 1 helmikuun 16. päivänä 1806 syntynyt ja Temon tilalla samassa Murtolahden kylässä numerolla 3 eläkeläisenä helmikuun 20. päivänä 1883 kuollut talollinen **Eero Pekka Nuutinpoika Väänänen**¹ kuuluu sukujuuriltaan niihin 1600- ja 1700-luvuilla ympäri Pohjois-Savoa levittäytyneisiin Väänäsiin, jotka polveutuvat kuningas Kustaa Vaasan aikana Tavisalmen (Kuopion) seudulle ilmeisesti Rantasalmen Tuusmäen neljänneskunnasta uudisasukkaaksi siirtyneestä **Antti Väänäsestä**. Antti Väänänen mainitaan talollisena Kuopion, nyk. Siilinjärven Kehvolla (asuinpaikka: Ruokovesi, Kehvo, Kehvonranta) vuosina 1546—73 ja lautamiehenä vuonna 1552.² Väänästen kantatila Kehvolla oli Puiroolahti — josta 1770-luvulla erotettu Haapalahti edelleenkin on suvun omistuksessa — ja tämän tilan isäntinä toimivat maakirjojen mukaan lautamies Antti Väänäsen jälkeen **Heikki Antinpoika Väänänen** vuosina 1573—1600, **Heikki Heikinpoika Väänänen** 1600—1645, **Lauri (Lassi) Heikinpoika Väänänen** 1645—78, **Matti Laurinpoika Väänänen** 1678—90 ja **Nuutti Matinpoika Väänänen** 1690—1712.³

Murtolahdessa on Väänäsiä asunut 1730-luvulta alkaen. Puiroolahden talon poika, monipäisen veljessarjan nuorimmaksi mainittu **Pekka Nuutinpoika Väänänen**, joka oli syntynyt isonvihan aikana vuoden 1713 tienoilla, vihittiin avioliittoon Murtolahden talollisen **Lassi Mönkkösen Anna**-tyttären kanssa 4. kesäkuuta 1736 ja jäi sitten Mönkkösten taloon kotivävyksi.

Aikanaan tästä Pekka Väänäsestä tuli Murtolahdessa numerolla 1 myöhemmin Paalanniemen nimellä tunnetun talon ensimmäinen Väänäs-sukuinen isäntä, ja hän kuoli Murtolahdessa Kustavinsodan aikana 76-vuotiaana 27. marraskuuta 1789. Talonemäntä Anna Väänänen, o.s. Mönkkösen, oli kuollut jo 31. maaliskuuta 1772 52-vuotiaana.⁴ Avioparilla oli ainakin kymmenen lasta, joista ikäjärjestyksessä viides (toinen poika) **Nuutti Pekanpoika Väänänen** (synt. 1745) tuli Paalanniemen isänäksi isänsä jälkeen.

Nuutti Pekanpojan vanhimman veljen Lassi (Lauri) Pekanpoika Väänäsen (1737—91) poika oli tunnettu kansanrunoilija ja talonpoikaissäädyn valtiopäivämies Norrköpingin valtiopäivillä 1800 ja Porvoon valtiopäivillä 1809, herastuomari Pietari Väänänen (1764—1846). Pietari Väänäsellä ja hänen vaimollaan Eeva Savolaisella (1766—1825) oli ainakin seitsemän lasta, viisi tytärtä ja kaksi poikaa. Pojista vanhempi, Kuopion triviaalikoulua vuosina 1801—07 käynyt ja koulunsa kesken lopettanut (matrikkelin mukaan ”återgått til Bonde med god tanka om sig”) myöhempi Murtolahden talollinen ja vuonna 1822 herastuomarin arvon saanut Lassi Samuli Väänänen (1793—1828) oli avioliitossa maaninkalaisen Maria Heta Husson (1796—1848) kanssa ja pariskunnalla oli ainakin kolme poikaa ja kaksi tytärtä. Pietari Väänäsen nuorempi poika taas oli Taipalsaaren lapsettomana kuollut kirkkoherra Anders Johan Wenell (1800—1868), joka oli vuodesta 1827 avioliitossa Nilsin ensimmäisen kirkkoherran, rovasti Anders Brofeldtin tyttären Kristina Sofian (1809—1875) kanssa. Vanha valtiopäivämies vietti viimeiset elinvuotensa poikansa pappilassa Taipalsaarella ja hänet on myös haudattu Taipalsaaren seurakunnan kirkkomaahan.⁵

VII. **Pekka Nuutinpoika Väänänen** (s. Kehvo, Puiroolahti n. 1713, k. Murtolahti 1789).
kotiväynä Murtolahdessa Mönkkösen talossa (Paalanniemessä) v:sta 1736, myöh. talon isäntä

Lassi Pekanpoika Väänänen (1737—1791)		Nuutti Pekanpoika Väänänen (1745—1808) Paalanniemen isäntä				
IX.	Pietari Lassinpoika Väänänen (1764—1846) kansanrunoilija, valtiopäivämies, herastuomari, talollinen Murtolahdessa, myöh. kauppias Kuopiossa	Pekka (1772—1826) Paalan-niemen isäntä isänsä jälkeen	Olli (1775—1844) Paalan-niemen isäntä vanh. veljensä jälkeen	Nuutti (1778—1829)	Lassi (1780—1828)	Mikko (1786—1789)
					Paavo (1786—1852) kirkon-isäntä	Johannes Wenell (1789—1808) lukio-lainen
						Heikki (1795—1879) Paalanniemen isäntä, josta Murto-lahden Vää-nälän ja Murtolan myöh. isännät polveutuvat (ks. Väänästen sukupuun:o 3 siv. 114—116)
X.	Lassi Samuli Väänänen (1793—1828) talollinen Murtolahdessa, herastuomari (jälkeläisiä) koskeva sukuselvitys keskeneneräinen	Anders Johan Wenell (1800—1868) palsaaren kirkko-tuomari herra, lapseton.		Eero Pekka (1806—1883) talollinen Murtolahdessa n:olla 3 v:sta 1855	Jussi (1808—1817)	Lassi (1813—1888) talollinen Muuruvedellä n:olla 7 v:sta 1855 (jälkeläisiä koskeva sukuselvitys suoritamatta)
		Jussi Pekka (1809—1833)	Ville (1815—1817)	Kustaa Fredrik (1817—1819)		
XI.		Eero Pekka (1848—1890) talollinen Murtolahdessa n:olla 3				
XII.		Kalle (1872—1942) laivuri ja talonmistaja Kuopiossa, jonne muutti 1900				
XIII.		Kusti (1899—1949) lääninarkistonhoitaja, varanotaari Kuopiossa				
XIV.		Kyösti Aulis Uolevi (1931—) vanh. lehtori, fil. ja teol. kand. Mikkeliissä, jonne muutti 1954				
XV.		Olli Pekka (1956—) Kyösti Matti (1963—) lukiolainen kansakoululainen				

II ISOISÄ JA HÄNEN PERHEENSÄ

Eero Pekka Nuutinpoika Väänäsen iso-isä, Murtolahden Paalanniemen talollinen **Nuutti Pekanpoika Väänänen** syntyi Murtolahdessa 9. helmikuuta 1745 ja kuoli siellä Suomen sodan aikana 12. lokakuuta 1808. Hänet oli vihitty avioliittoon 20. huhtikuuta 1771 Kuopion pitäjän Syrjäsaaren talollisen Olli Mikonpoika Antikaisen ja tämän vaimon Silja Pitkäsen tyttären **Kaisa Ollintytär Antikaisen** kanssa, joka oli syntynyt Kuopion Syrjäsaaren kylässä 30. elokuuta 1750 ja kuoli Paalanniemen leskiemäntänä Murtolahdessa 18. kesäkuuta 1831 (käytyään ehtoollisella viimeisen kerran rippikirjamerkintöjen mukaan 20. huhtikuuta samana vuonna). Avioparilla oli kymmenen lasta, kahdeksan poikaa ja kaksi tyttärtä, joiden elämänvaiheisiin palaamme tuonnempana. Yksi pojista kuoli 3-vuotiaana. Muiden lasten kesken Nuutti Väänänen vaimonsa suostumuksella jo hyvissä ajoin ennen kuolemaansa (vajaat viisi kuukautta nuorimman pojan syntymän jälkeen) määräsi omaisuutensa jaettavaksi. Murtolahdessa lokakuun 1. päivänä 1795 päivätyllä jälkisaädöksellä⁶ Nuutti Väänäsen perintötila oli hänen ja hänen vaimonsa kuoleman jälkeen jaettava kolmeen osaan: vanhimman pojan Pekan talon paikaksi oli jäävä isä Nuutin oma asuinkartano, toinen poika Olli oli saava kaksi torppaa, toisen Murtolahden rannalta, ja kolmannen pojan Nuutin asuinkartanoksi määrättiin Hyvärisen torppa Sarvon lammen rannalla. Koko perintötilansa arvoksi isä Nuutti arvioi tässä testamentissaan runsaat 555 riikintalaria. Muille pojille — Lassille, Paavolle, Jussille (Johannekselle) ja Heikille — oli kolmen vanhimman veljen maksettava rahassa lähes 70 riikintalaria kullekin ja tyttärille Anna Siljalle ja Kaisalle molem-

mille runsaat 34 riikintalaria. Siltä varalta, että perheeseen vielä syntyisi lapsia tai joku lapsista kuolisi naimattomana ennen testamentin voimaantuloa, vähenisivät tai lisääntyisivät vastaavasti muiden osuudet. Pesässä testamentintekijäin kuoleman jälkeen oleva irtain omaisuus oli jaettava voimassa olevan lain mukaisesti Nuutti Väänäsen ja Kaisa Antikaisen lasten ja perillisten kesken. Valokuva tästä perinnönjakoasiakirjasta on julkaistu viereisellä sivulla.

Nuutti Väänäsen ja Kaisa Antikaisen esikoinen, talollinen **Pekka Nuutinpoika Väänänen** syntyi Murtolahdessa 14. heinäkuuta 1772 ja kuoli siellä naimattomana 8. kesäkuuta 1826. Hän oli ilmeisesti tunnettu taitavana asioiden hoitajana kotipitäjässään, koska hänet oli valittu ”kylänpäällysmieheksi” (bya uppsyningsman). Tässä ominaisuudessa hän joutui hoitamaan murtolahtelaisten asioita myös valtion virastoissa, ja mielenkiintoisen välähdyn Nilsin Murtolahden Väänästen ja muiden kyläläisten vaikeuksiin Suomen sodan aikana antaa eräs Kuopion lääninhallituksen arkiston asiakirja, jota esiteltiin Väänästen Sukuseuran vuosikokouksessa Mikkeliissä 4. elokuuta 1968. Tämä asiakirja⁷ on talollisen Pekka Nuutinpoika Väänäsen omasta ja useiden muiden Murtolahden talollisten puolesta Savon ja Karjalan läänin maaherralle osoittama alamainen anomuskirjelmä, joka on saapunut maaherranvirastoon Kuopioon 24. marraskuuta 1809. Murtolahtelaiset yrittivät saada takaisin omaisuuttaan, ja maksavana puolena oli itse ”korkea kruunu”, joka venäläisten sotajoukkojen lähestyessä Kuopion tienoita oli mobilisoinut käytettävissään olleet miehet ja kulkuneuvot evakuoitettaviin. Paldani-nimisen kirjurin ruotsinkielellä ja ajan tavan mukaan ylenkohteliaaseen ja alamaiseen kirjetyyliin

laatima anomusasiakirja kuuluu suomen-
nettuna seuraavasti:

”Korkeastijalosukuinen Herra Paroni,
KenraaliMajuri, Maaherra ja Venäjän Kei-
sarillisen Pyhän Annan ritarikunnan En-
simmäisen Luokan, sekä Ruotsin Kunin-
kaallisen MiekkaRitarikunnan Ritari!

Viime vuoden Syyskuussa suoritimme
käskyn mukaisesti poissiirrettävien tava-
rain kuljetusta Toivalasta Kuopion pitäjäs-
sä Iisalmen Kirkonkylään, mutta kun
olimme siirrettävien tavarain kanssa tul-
leet sinne perille ja meidän piti saada, niin
meille oli vakuutettu, palata kärryinemme
kotiseudullemme, pidätettiin meiltä
kärryimme ja ne otettiin meiltä pois sekä
viettiin aina Ouluun saakka, missä niiden,
sen tiedon mukaan, minkä olemme niistä
voineet itsellemme hankkia, pitäisi ole-
man säilössä; ja koska me, sillä tavoin
meiltä poisotettuja kärryjämme emme ole
voineet saada takaisin, rohkenemme ala-
maisimmassa nöyryydessä kääntyä Teidän
Ylhäisyytenne puoleen kaikkeinnoyrim-
mällä anomuksella, että Teidän Ylhäisyy-
tenne Erittäinsuosiosellisesti näkisi hyväksi
Korkean Virastonsa toimenpitein auttaa
meitä saamaan takaisin sanotut kärryt tai
myös korvauksen niistä, jossa tarkoituk-
sessa syvästi nöyrimmin oheenliitetty
Luettelo ja Kruununvouti Malmbergin to-
distus antavat selvityksen kunkin kärryn
laadusta ja arvosta.

Syvimmällä kunnioituksella Teidän Yl-
häisyytenne

Kaikkeinnoyrin Palvelija

Pekka Nuutinpoika Väänänen

(Pehr Knutson Wäänänen);

omasta ja muiden Luettelossa mainit-
tujen Kanssavalittajiensa puolesta, Mur-
tolahden Kylästä ja Kuopion Pitäjästä.”

Nuutti ja Kaisa Väänäsen toinen poi-
ka, talollinen **Olli Nuutinpoika Väänänen**
syntyi Murtolahdessa 2. toukokuuta 1775
ja kuoli siellä Paalanniemen isäntänä ja les-
kimiehenä 17. helmikuuta 1844. Hänet
oli vihitty avioliittoon 24. lokakuuta 1803
Kuopion pitäjän Toivalasta numerolta 5
kotoisin olleen talollisentyttären **Tiina Pe-
kantytär Pitkäsen** kanssa, joka oli synty-

nyt Toivalassa talollisen Pekka Aaponpoi-
ka Pitkäsen ja tämän vaimon Anna Hy-
värisen tyttärenä 12. toukokuuta 1782 ja
kuoli Murtolahdessa 4. heinäkuuta 1826.
(Avioparilla oli ainakin kolme poikaa,
Jussi Pekka s. 1809, k. 1833, Ville s.
1815, k. 1817 ja Kustaa Fredrik s. 1817,
k. 1819, sekä kaksi tytärtä, v. 1812 synty-
nyt Anna Maria, joka solmi avioliiton
Elias Niskasen kanssa ja muutti Kuopioon
v. 1839, ja v. 1821 syntynyt Johanna, jo-
ka v. 1841 Pekka Vartiaisen kanssa avioi-
duttuaan muutti myös Kuopioon.)

Eero Pekka Nuutinpojan isä **Nuutti
Nuutinpoika Väänänen** oli isoisän lapsista
kolmas ikäjärjestyksessä. Hän syntyi Mur-
tolahdessa 10. tammikuuta 1778 ja vihit-
tiin avioliittoon 6. kesäkuuta 1802 Ku-
opion pitäjän Jännevirralta numerolta 5
kotoisin olleen talollisentyttären **Tiina Ee-
rontytär Niskasen** kanssa, joka oli synty-
nyt talollisen ja majatalonpitäjän Eero
Eeronpoika Niskasen ja tämän vaimon
Tiina Eliaantytär Niskasen tyttärenä Jän-
nevirralla 1. marraskuuta 1780 (lasten-
kirjan ja rippikirjan mukaan). Pariskunnan
myöhemmistä vaiheista ja heidän lapsis-
taan kerrotaan seuraavassa luvussa.

Poikamiehenä pysytellyt **Lassi Nuutin-
poika Väänänen** oli veljessarjan neljäs.
Hänen syntymäpäivänsä oli 15. lokakuuta
1780 ja kuolinpäivänsä 23. helmikuuta
1828.

Nuutti Väänäsen ja Kaisa Antikaisen
kahdesta tyttärestä vanhempi, **Anna Silja
Nuutintytär Väänänen** syntyi vuonna 1783
(syntyneiden ja kastettujen luettelosta ei
ole ko. merkintää löydetty) ja vihittiin
avioliittoon ensimmäisen kerran 20. loka-
kuuta 1806 Murtolahdesta numerolta 3
kotoisin olleen talollisen **Jussi Yrjönpoika
Hämäläisen** kanssa, joka oli syntynyt Mur-
tolahdessa 20. marraskuuta 1782 ja kuoli
siellä 25. elokuuta 1813. Talollisen leski

Anna Silja Väänänen muutti Kuopioon vuoden 1823 alussa ja hänet vihittiin avioliittoon toisen kerran 8. helmikuuta 1823 Kuopion pitäjän Hakkaralan Jälän (Hakkarala n:o 4) talollisen, leskimies **Yrjö Jaakonpoika Hakkaraisen** kanssa, joka oli syntynyt Hakkaralassa 16. toukokuuta 1767 ja kuoli siellä 14. helmikuuta 1842 (miehen ensimmäinen vaimo Ingeborg Heikkinen oli syntynyt 1768 ja kuollut 1820). Toisen kerran leskeksi jäänyt Anna Silja Väänänen asui sitten Kuopion pitäjässä loisena useita kertoja asuinpaikkaa vaihtaen. Hän kuoli joulukuun 17. päivänä 1859.

Mikko Nuutinpoika Väänänen ja **Paavo Nuutinpoika Väänänen** syntyivät kaksoina Murtolahdessa 7. toukokuuta 1786. Mikko kuoli 3-vuotiaana 5. kesäkuuta 1789. Talollinen Paavo Väänänen toimi kirkonisäntänäkin ja kuoli Murtolahdessa numerolla 1 naimattomana talollisena ”vanhuuttaan” — 66-vuotiaana — 3. lokakuuta 1852.

Johannes (Jussi) Nuutinpoika syntyi Murtolahdessa 8. helmikuuta 1789, ja hänet kirjoitettiin oppilaaksi Kuopion triviaalikouluun alemman kolleegan luokalle 20. syyskuuta 1800 (”Johan Wänäin, f. 8. 2. 1789. Bonde son ifrån Cuopio Murdo-lax.”). Joulukuun 11. päivänä 1807 hän triviaalikoulun läpikäytyään sai päästötodistuksen siirtyäkseen jatkamaan opintojaan Porvoon lukiossa, jonka kirjoihin hänet Johannes **Wenell**-nimisenä merkittiin 10. helmikuuta 1808. Ennättämättä päästä lukio-opinnoissaan alkua pitemmälle nuori kymnasisti kuoli kuitenkin jo samana vuonna (siis Suomen sodan aikana), triviaalikoulun matrikkelin mukaan ”eräällä matkalla Ouluun”. Lukion matrikkelissa ei hänen vaiheistaan tiedetä muuta kuin ettei hän jatkanut opintojaan Porvoossa pitemmälle (”Gymnasium deseruit”).⁸

Nuutti ja Kaisa Väänäsen nuoremman tyttären **Kaisa Nuutintytär Väänäsen** syntymäpäivä oli (lastenkirjan mukaan) 27. syyskuuta 1791. Hänet vihittiin avioliittoon 26. lokakuuta 1812 Murtolahdesta numerolta 3 kotoisin olleen talollisen **Paavo Heikinpoika Pentikäisen** kanssa, joka oli syntynyt Murtolahdessa 26. lokakuuta 1788. Kaisa Nuutintytär kuoli Murtolahdessa numerolla 3 lapsivuoteeseen 6. helmikuuta 1817. Mies solmi seuraavana vuonna uuden avioliiton Anna Kaisa Hollenderin (synt. 1798, kuoll. 1833) kanssa ja tämän kuoltua kolmannen avioliiton Anna Reeta Venäläisen (synt. 1795, kuoll. 1858) kanssa. Paavo Heikinpoika Pentikäinen kuoli Murtolahdessa numerolla 6 loisena 22. maaliskuuta 1857.

Nuutti Pekanpoika Väänäsen ja Kaisa Ollintytär Antikaisen kuopus, talollinen **Heikki Nuutinpoika Väänänen** syntyi Murtolahdessa 21. toukokuuta 1795 ja kuoli siellä Paalanniemen isäntänä 28. maaliskuuta 1879. Hänet vihittiin avioliittoon ensimmäisen kerran 21. kesäkuuta 1829 samasta Murtolahden kylästä ja samalta numerolta kotoisin olleen talollisentyttären **Anna Leena (Helena) Lassintytär Pekkarisen** kanssa, joka oli syntynyt Murtolahdessa talollisen Lassi Pekkarisen ja tämän vaimon Riitta Hämäläisen tyttärenä 17. kesäkuuta 1809 ja kuoli Murtolahden Paalanniemessä 8. tammikuuta 1833. Heikki Väänänen vihittiin avioliittoon toisen kerran 26. joulukuuta 1833 Nilsin Kaaraslahden Kuusilahdesta (Niemelästä) kotoisin olleen talollisentyttären **Eeva Tiina Heikintytär Ruuskasen** kanssa, joka oli syntynyt Kaaraslahdessa talollisen Heikki Ruuskasen ja tämän vaimon Ingeborg (Inga) Rissasen tyttärenä 22. joulukuuta 1809 ja kuoli Paalanniemessä 4. huhtikuuta 1906. Heikki Väänäsen isännöyttä Paalanniemessä ja varsinkin hänen toisen

vaimonsa, lähes 100-vuotiaaksi eläneen Eeva Tiina Ruuskasen, emännyyden aikaa on kuvailtu Väänästen sukupuun kolmannessa numerossa v. 1946 (siv. 114—116).⁹

III VANHEMMAT JA SISARUKSET

Talollisenpoika Nuutti Nuutinpoika Väänänen Murtolahdesta ja talollisentytär Tiina Eerontytär Niskanen Jännevirralta vihittiin avioliittoon, kuten on jo mainittu, kesäkuun 6. päivänä 1802. Tästä avioliitosta syntyi yhteensä kahdeksan lasta, kolme poikaa ja viisi tyttärtä, joista kaksi, poika ja tytär, kuoli lapsena. Eero Pekka Nuutinpoika oli lapsista toinen ikäjärjestyksessä, perheen vanhin poika, joka isänsä kuollessa 9. joulukuuta 1829 ("näivetystautiin" vajaat 52-vuotiaana) oli 23-vuotias ja äitinsä kuollessa kolme vuotta myöhemmin 31. tammikuuta 1833 ("pistoksiin" 53-vuotiaana) melkein 27-vuotias.

Eero Pekan sisaruksista ikäjärjestyksessä luetellen vanhin, **Anna Kaisa Nuutintytär Väänänen**, syntyi Murtolahdessa 16. lokakuuta 1803 ja kuoli Nilsin Pieksän kylässä numerolla 15 talollisen vaimona 21. maaliskuuta 1857. Hänet oli vihitty avioliittoon 13. kesäkuuta 1832 Pieksän kylän talollisen, leskimies **Olli Joosepinpoika Hämäläisen** kanssa, joka oli syntynyt Pieksän kylässä heinäkuun 8. päivänä 1803 ja kuoli siellä numerolla 15 leskimiehenä, eläkeläisenä, tammikuun 31. päivänä 1878 (Olli Hämäläisen ensimmäinen vaimo Anna Liisa Paavontytär Heikkinen oli syntynyt 1799, vih. aviol. 1825 ja kuollut 1827).

Perheen kolmas lapsi **Jussi Nuutinpoika Väänänen** syntyi Murtolahdessa numerolla 1 marraskuun 27. päivänä 1808 ja kuoli

siellä kesäkuun 21. päivänä 1817.

Seuraava ikäjärjestyksessä, **Eeva Tiina Nuutintytär Väänänen**, syntyi Murtolahdessa numerolla 1 toukokuun 4. päivänä 1811 ja kuoli talollisen leskenä Nilsin Kaaraslahdessa numerolla 24 huhtikuun 28. päivänä 1880. Hänet oli vihitty avioliittoon 31. maaliskuuta 1834 nuorimman setänsä toisen vaimon veljen, Kaaraslahden talollisen ja kuudennusmiehen **Aaro Heikinpoika Ruuskasen** kanssa, joka oli syntynyt Kaaraslahdessa 24. marraskuuta 1812 ja kuoli siellä numerolla 24 4. heinäkuuta 1866.

Nuutti Nuutinpoika Väänänen ja Tiina Eerontytär Niskanen viides lapsi ja pojista nuorin, **Lassi Nuutinpoika Väänänen**, syntyi Murtolahdessa numerolla 1 toukokuun 20. päivänä 1813, muutti Nilsin Muuruvedelle numerolle 7 vuonna 1855 (omaisuudenjaosta Eero Pekan ja Lassin kesken tuonnempana) ja kuoli siellä talollisena 26. maaliskuuta 1888. Hänet oli vihitty avioliittoon ensimmäisen kerran 17. heinäkuuta 1838 Kuopion pitäjän Kurkiharjusta numerolta 4 (aikaisemmin Toivala n:o 5) kotoisin olleen talollisentyttären **Helena Pekantytär Pitkäsen** kanssa, joka oli syntynyt talollisen Pekka Eeronpoika Pitkäsen ja tämän vaimon Anna Liisa Toivasen tyttärenä Kuopion pitäjän Toivalassa kesäkuun 2. päivänä 1817 ja kuoli Murtolahdessa numerolla 1 huhtikuun 24. päivänä 1844. Toisen avioliittonsa Lassi Väänänen solmi 14. heinäkuuta 1846 tuoloin Nilsin kappalaispappilassa asuneen "neito" (jungfru) **Eeva Karoliina Lilljan** kanssa, joka oli syntynyt 13. kesäkuuta 1823 (Kuopion Julkulassa, äiti "naishenkilö" Liisa Järveläinen) ja kuoli Muuruvedellä numerolla 7 helmikuun 22. päivänä 1889.

Nuutti ja Tiina Väänänen kolme nuorinta lasta olivat tyttäriä. Heistä ikäjärjestyk-

sessä ensimmäinen, **Maija Liisa Nuutintytär Väänänen**, syntyi Murtolahdessa numerolla 1 huhtikuun 2. päivänä 1815 ja kuoli siellä huhtikuun 25. päivänä 1817.

Ulla Maija Nuutintytär Väänänen (syntyneiden ja kastettujen luettelon mukaan Maria Sofia) syntyi Murtolahdessa numerolla 1 lokakuun 11. päivänä 1817 ja kuoli talollisenveljen leskenä Nilsin Piekseen kylässä numerolla 8 maaliskuun 17. päivänä 1876. Hänet oli vihitty avioliittoon 7. heinäkuuta 1839 talollisenpojan **Paavo Paavonpoika Heikkisen** kanssa, joka oli syntynyt (lastenkirjan mukaan) 23. tammikuuta 1818 ja kuoli Piekseen kylässä numerolla 8 toukokuun 19. päivänä 1848.

Loviisa Nuutintytär Väänänen syntyi Murtolahdessa numerolla 1 helmikuun 17. päivänä 1820 ja kuoli samassa kylässä numerolla 3 Lajun (Heikkilän) talon emäntänä 16. syyskuuta 1860. Hänet oli vihitty avioliittoon 18. syyskuuta 1857 Murtolahden Lajun talollisen **Simo Simonpoika Hämäläisen** kanssa, joka oli syntynyt Murtolahdessa tammikuun 19. päivänä 1816 ja kuoli siellä numerolla 3 leskimiehenä heinäkuun 22. päivänä 1877.

IV EERO PEKAN LAPSUUDEN AIKA JA POIKAMIESVUODET

Yhdeksännentoista vuosisadan ensimmäisellä vuosikymmenellä, Ruotsin vallan viimeisinä vuosina, elettiin Savossa ja Pohjois-Karjalassa alituisen sodanuhan varjossa. Vuosikymmenen lopulla käyty Suomen sota, jonka tuloksena koko Suomi erotettiin monivuosisataisesta yhteydestään Ruotsin kruunuun ja yhdistettiin autonomisena suuriruhtinaskuntana Venäjän keisarikuntaan, merkitsi ratkaisevaa muutosta, jonka vaikutukset vähitellen alkoivat tuntua kaikilla aloilla. Vanhojen ajatustot-

tumusten hylkääminen ei varmastikaan käynyt kaikilta vaivattomasti, jos kohta venäläinen esivalta aivan alusta saakka yritti hankkia puolelleen maan asujainten, ”niin ylhäisten kuin alhaistenkin”, suostion. Muuan nimenomaan talonpoikaisen väestön kannatuksen saamiseksi oikeaan osunut toimenpide oli maalaisille kiusallisen, kaikista torille tai markkinoille tuoduista tavaroista kaupunkien porteilla kannetun pikkutullin eli maatullin lakkauttaminen (Tulliportinkatu Kuopiossa on vielä muistona pikkutullista). Tämä ja eräät muut helpotukset verojen ja maksujen perimisessä olivat sellaisia keisarillisen armon osoituksia, joille savolaisetkin talonpojat osasivat antaa suuren arvon. Niinpä myös Murtolahden Väänäsiin kuuluva, jo mainittu kansanrunoilija ja valtiopäivämies Pietari Väänänen, joka aikaisemmin oli laatinut ylistysrunoja kuningas Kustaa IV Aadolfin kunniaksi, omisti nyt säkeensä ”kulda Keisarille” ja ”lauskeli lapsillensa Vakajesta Wardiasta Aleksanderin avuista Ensimmäisen enätöstä”, keisarista, joka ”andoi rästit andehexi verot velkana olevat Jakoi Jauhot vaivasillen” jne.¹⁰

Tänä murrosaikana eli lapsuutensa ja varttui nuorukaiseksi ja mieheksi kuvauksemme kohteena oleva Murtolahden Paalanniemen Eero Pekka Nuutinpoika Väänänen. Murtolahden talollisenpojan Nuutti Nuutinpoika Väänänen ja hänen vaimonsa Tiina Eerontytär Niskasén toisen lapsen syntyessä kevättälvellä 1806 olivat pojan molemmat jo esitellyt Väänäs-sukuiset isovanhemmat vielä elossa. Nuutti-ukki kuoli pari vuotta myöhemmin Suomen sodan parhaillaan riehussa, syksyllä 1808, kun perääntyvä Ruotsin kuninkaallinen armeija ja Venäjän keisarin etenevät sotajoukot olivat edellisenä keväänä ja kesänä muuttaneet Pohjois-Savonkin taistelutan-

tereeksi. Kaisa-mummo (o.s. Antikainen) eli vielä neljännesvuosisadan, sillä hänhän kuoli vasta toisen keisari-suuriruhtinaan Nikolai I:n hallituskaudella puolitoista vuotta poikansa Nuutin, Eero Pekan isän, kuoleman jälkeen vuonna 1831. Eero Pekan syntyessä Ruotsi-Suomen viimeisen yhteisen kuninkaan Kustaa IV Aadolfin alamaisenä 16. helmikuuta 1806 oli hänen kotikylänsä Murtolahti osa laajaa Kuopion emäpitäjää, jonka kirkonkylästä Kustaa Aadolfin isä Kustaa III oli vuonna 1776 tehnyt uuden Savon ja Karjalan maaherrakunnan keskuksen ja jolle hän oli antanut kaupunkioikeudet vuonna 1782. Nilsiään — seuramatkoillaan usein Paalanniemessä vierailleen Paavo Ruotsalaisen kotipitäjään, jonka kirkonkylästä (kappeliseurakunnan keskuspaikasta) oli uutta lääniä perustettaessa alunperin suunniteltu maaherranviraston sijaintipaikkaa — Murtolahden kylä liitettiin vasta sitten kun kappeliseurakunnasta tuli itsenäinen kirkkoherrakunta 1820-luvun alussa. Näin ollen sukututkija joutuu Murtolahden Väänästen vaiheita selvitellessään tutkimaan Kuopion maaseurakunnan kirkonkirjoja vielä 1800-luvun kahdelta ensimmäiseltä vuosikymmeneltä. Näistä kirkonkirjoista on löydettävissä myös merkintä tutkimuksemme kohteena olevan Eero Pekka Nuutinpajan syntymäpäivästä ja kastepäivästä. Eero Pekka kastettiin vajaan viikon ikäisenä 21. helmikuuta, ja kummeja oli talonpoikaisen tavan mukaan vain kaksi, toinen mies- ja toinen naispuolinen. Miespuolisena kummina oli Aatami Kontinen, ilmeisesti naapuri,¹¹ ja naispuolisena kummina isoäiti Kaisa Antikainen. Vanheman sisaren Anna Kaisan oli 25. lokakuuta 1803 kastanut sukulaismies, Kuopion maaseurakunnan kappalaisen apulaisena tuolloin toiminut Kehvon Haapalahden Väänäsiin kuuluva myöhempi Kuopion

triviaalikoulun opettaja Erik Wenell (kuoli naimattomana keuhkokuumeeseen v. 1809). Eero Pekan kasteen toimittajan nimeä ei ole Kuopion maaseurakunnan syntyneiden ja kastettujen luetteloon merkitty, mutta käsialasta päätellen hän saattaa olla sama sukulaismies Wenell.

Lastenkirjojen merkinnät Eero Pekka Väänäsen kehittymisestä kristinopintaidossa osoittavat, että hän jo ensimmäisissä kinkerikuulusteluissa mukana ollessaan osasi mallikelpoisesti tavata ja oli hyvin perillä aapiskirjasta ja Lutherin katekismuksesta annetuista läksyistä. Svebiliuksen katekismuksestakin hän jo jotakin osasi, eikä sisälukutaitokaan ollut aivan olematonta. Vuosina 1821—26 lastenkirjaan tehtyjen merkintöjen mukaan nuorukaiseksi varttuva Eero Pekka Väänänen on saanut ”täydet pisteet” useimmissa kuulusteluun sisältyneissä kristinopin kohdissa.

Syyskuun 24. päivänä 1826 aloitti Nilsin uuden kirkkoherrakunnan ensimmäinen kirkkoherra Anders Johan Brofeldt seurakunnassaan poikien rippikoulun, joka päättyi viikon kuluttua 1. lokakuuta. Rippilasten joukko oli varsin suuri, 147 poikaa tai paremminkin nuorta miestä, sillä 20-vuotias murtolahtelainen Eero Pekka Väänänen ei ollut iältään kurssin vanhimpia. Häntä vanhempia tai samana vuonna syntyneitä rippikoululaisia oli vajaan puoleltoista sadan joukosta lähes 80, heistä vieläpä 1700-luvun puolella syntyneitä kolme miestä. Rippikoulussa Eero Pekan tiedot ja taidot arvosteltiin osittain hyviksi, osittain tyydyttäväiksi, ja samanlaisia merkintöjä on hänen nimensä kohdalla siten myöhemmin seurakunnan rippikirjoissa.¹² Lukutaidossa ja -harrastuksessa hän oli ilmeisesti paljon edellä nuorempaa veljeään Lassia, joka vielä rippikoulun käytyäänkin sai velvoittavan kehotuksen parantaa lukutaitoaan.

Eero Pekka Nuutinpojalla ei näytä olleen mitään kiirettä oman perheen perustamiseen. Ehkä tähän osaltaan vaikutti hänen epäitsenäinen asemansa yhtenä monista suuren tilan perillisistä, tilan, jota isännöi hänen isävainajansa vanhempi veli, leskimies Olli Nuutinpoika Väänänen (jolla oli vain tyttäriä) ja tämän kuoltua, 1840-luvun puolivälistä lähtien, nuorin veli Heikki, jonka perillisille päätila oli aikanaan siirtyvä. Vanhan Nuutti Pekanpojan testamentin edellyttämää tilusten jakoa kolmeen osaan ei näytä kirkonkirjamerkinöistä ja eräistä muista myöhemmin puheeksi tulevista asiakirjatiedoista päätellen sellaisenaan suoritetun.

Rippikirjoissa ei talollisenveljenpojan Eero Pekka Nuutinpoika Väänäsen elämästä kerrota mitään erikoista kymmeneen vuoteen. Mutta kevättalvella 1837 kerrotaan, että hänelle ja hänen nuoremmalle veljelleen on annettu Nilsin kirkkoherranvirastosta esteettömyystodistus passin saamiseksi Pietarin matkaa varten. Ja Kuopion lääninhallituksen arkiston passiluetteloiden mukaan talollisenpojat Pekka ja Lassi Nuutinpojat Väänänen Nilsin pitäjistä ovat saaneet elokuun 30. päivänä 1837 lääninkansliasta 48 hopeakopeekkaa maksaneen passin matkaa varten keisarikunnan pääkaupunkiin. Samoihin aikoihin on kuvernöörinvirastossa ollut samoilla asioilla muitakin Nilsin pitäjän talonpoikia: talollinen Pekka Savolainen sai passinsa elokuun 24. päivänä ja talollisenpojat Matti Iivarinpoika ja Jussi Eeronpoika Pitkänen saman kuukauden 26. päivänä.

Selvittämättä on jäänyt, kävivätkö Venäjän keisarikuntaan ”erottamattomasti yhdistetyn” Suomen suuriruhtinaanmaan alamaiset, veljekset Eero Pekka ja Lassi Väänänen saamallaan passilla keisarikaupungissa ja jos kävivät, kuinka kauan he Nevan rannoilla viipyivät ja mitä asioita

siellä toimittivat. Pietarissa vv. 1819—1918 suomalaisten muuttoliikettä ja matkoja Venäjälle valvoneen ja säännöstelleen Suomen passiviraston arkisto on osittain tuhoutunut ja osittain pahoin turmeltunut, eikä tämän nykyään valtionarkistossa Helsingissä säilytettävän arkiston käyttäjien avuksi laaditusta — kylläkin perin puutteellisesta — henkilökortistosta ole Nilsin Murtolahden Nuutti Väänäsen poikien nimiä löytynyt.¹³

Nilsin kirkonkirjojen ehtoollisellakäyntimerkintöjä tarkastelemalla voimme yrittää selvittää Väänäs-veljesten mahdollisen Pietarin matkan tarkemman ajankohdan. Pietarin passin saatuaan Eero Pekka Nuutinpoika Väänänen ei käynyt ripillä kotiseurakunnassaan ennen kuin vasta loppiaisenä 1838 (edellinen ripilläkäyntimerkintä on lokakuun 23. päivästä 1836 ja vuoden 1837 osalta ei ole mitään merkintää hänen ripilläkäynnistään). Seurakuntalaisen velvollisuuksiin kuului käydä ehtoollisella ainakin kerran vuodessa, ja Eero Pekka on kyllä muina vuosina 1830-luvun lopulla ja 1840-luvulla — vuotta 1841 lukuunottamatta — tämän velvollisuutensa täyttänyt.

Nuoremmen veljen Lassi Nuutinpojan ”virallisten” ehtoolliskäyntien väliaika Pietarin passin mahdollista käyttöä ajatellen on 24. huhtikuuta 1837 — 21. huhtikuuta 1838, mutta ennen passin saantia hän on 11. kesäkuuta 1837 ottanut Nilsin kirkkoherranvirastosta esteettömyystodistuksen kotiseurakunnan ulkopuolella solmittavaa avioliittoa varten (kuten edellisessä luvussa on kerrottu, hänet vihittiin avioliittoon ensimmäisen kerran heinäkuussa 1838).

V AVIOMIES, PERHEENISÄ JA MUR- TOLAHDEN TEMON TALON ISÄNTÄ

1840-luvun puoliväliin tultaessa jo 40. ikävuottaan lähestyvä Eero Pekka Nuutinpoika Väänänen ryhtyi vakavissaan harkitsemaan avioliittoa. Aviopuolison hän löysi sukulaistalosta Kuopion pitäjän Kurkiharjasta numerolta 4, samasta Pitkästen talosta, josta hänen nuorempi veljensä Lassi oli seitsemisen vuotta aikaisemmin tuonut huhtikuussa 1844 kuolleen ensimmäisen vaimonsa. Eero Pekan valittu oli Lassin edesmenneen vaimon serkku — vaimojen isät olivat veljeksiä —, ja samoja Pitkäsiä oli ollut setä Olli Nuutinpojankin parhaassa iässä kuollut emäntä, joka oli tuotu miniäksi silloin vielä Toivalan kylään numerolle 5 lasketusta Pekka Pitkäsen talosta Murtolahden Paalanniemen kolmatta vuotta ennen Eero Pekan syntymää.

Kotiseurakunnan ulkopuolella solmittavaa avioliittoa varten Eero Pekka Nuutinpoika joutui hankkimaan esteettömyystodistuksen Nilsin kirkkoherralta Adolf Fredrik Hjelmmanilta, joka oli tullut seurakunnan esipaimeneksi vuonna 1830 kuolleen Anders Johan Brofeldtin jälkeen (Hjelmmanin suhtautumista Pohjois-Savon herännäisyyteen ja erikoisesti Paa-vo Ruotsalaiseen ovat kirkkohistorioitsijat ja kaunokirjailijatkin yksityiskohtaisesti kuvailleet). Mainittu todistus on päivätty 25. lokakuuta 1844, ja kun asianmukaiset kuulutukset oli otettu ja Kuopion kirkossa julki luettu, vihki sijaiskirkkohera Erik Saurén talollisenpojan, poikamies Eero Pekka Väänänen Nilsin pitäjästä ja Riihilahden (Yrjölän) talon tyttären Kurkiharjasta numerolta 4, **Anna Leena (Helenä) Eerontytär Pitkäsen** kristilliseen avioliittoon 22. heinäkuuta 1845. 39-vuotias aviomies oli vaimoaan 15 vuotta van-

hempi. Vihkipallille polvistuessaan 24-vuotias Anna Leena Pitkänen oli syntynyt silloin vielä Toivalan kylään numerolle 5 lasketussa kotitalossaan 15. tammikuuta 1821 talollisen Eero Eeronpoika Pitkäsen ja tämän vaimon Anna Tiina Lassintytär Roinisen tyttärenä ja käytyään rippikoulun syksyllä 1838 käynyt ensimmäisen kerran Herran pyhällä ehtoollisella 20. lokakuuta mainittuna vuonna.

Eero Pekka Nuutinpoika Väänänen ap-
pi, Kuopion pitäjän Kurkiharjun talollinen **Eero Eeronpoika Pitkänen** oli syntynyt Kuopion pitäjän Toivalassa talollisen Eero Pekanpoika Pitkäsen ja tämän vaimon Juljaana Varosen poikana maaliskuun 1. päivänä 1780 ja kuollut juuri ennen tyttärensä Anna Leenan häitä maaliskuun 8. päivänä 1845. Avioliittoon Eero Eeronpoika Pitkänen oli vihitty huhtikuun 7. päivänä 1817 Kuopion pitäjän Haminalahdesta kotoisin olleen talollisentyttären **Anna Tiina Lassintytär Roinisen** kanssa. Eero Pekka Väänänen anoppi oli syntynyt Haminalahdessa (numerolla 1) talollisen Lassi Antinpoika Roinisen ja tämän vaimon Anna Tiina Hoffrenin tyttärenä toukokuun 26. päivänä 1798 ja kuoli Kurkiharjussa maaliskuun 1. päivänä 1866.

Anna Leena Väänänen, o.s. Pitkänen, muutti virallisesti Kuopion maaseurakunnasta Nilsin seurakuntaan 11. lokakuuta 1845. Avioparin esikoistytär syntyi Murtolahdessa numerolla 1, Paalanniemessä, elokuun 22. päivänä seuraavana vuonna ja sai seurakunnan kappalaisen Henrik Jonathan Melartinin suorittamassa kasteessa 16. syyskuuta 1846 nimet **Anna Kaisa**. Runsaat kaksi vuotta myöhemmin 22. joulukuuta 1848 syntyi perheen ainoa poika, jonka kirkkoherranapulainen Lars Anders Landgrén 7. tammikuuta 1849 kastoi isän kaimaksi **Eero Pekaksi**. Ennen perheen pian puheeksi tulevaa muuttoa Murtolah-

teen numerolle 3 syntyi vielä tytär **Maria** 28. elokuuta 1851, mutta hän kuoli jo 2-vuotiaana hinkuyskään 12. syyskuuta 1853.

Kuten on jo aikaisemmin mainittu, ei Paalanniemen tilusten jakoa näytä suoritetun Eero Pekan isoisän Nuutti Pekanpoika Väänäsen 1. lokakuuta 1795 laatimaa testamenttia noudattaen. Veljekset ja veljenpojat viljelivät tiluksia yhdessä, ja aiheemme kannalta ovat mielenkiintoisia ne ostot ja vaihtokaupat, joilla veljekset Olli, Paavo ja Heikki Väänänen vanhan Nuutin perillisinä ja alaikäisten perillisten holhoojina sekä heidän edesmenneen Nuutti-veljensä täysi-ikäiset pojat Eero Pekka ja Lassi Väänänen 1830-luvulla yhteisesti hankkivat omistukseensa sisarensa ja tätinsä Anna Siljan miesvainajan Jussi Yrjönpoi- ka Hämäläisen perillisiltä ja muilta sukulaisilta Lajun ja Temon (Heikkilän) talojen tiluksia Murtolahden kylästä numerolta 3 (1/9 verotilasta Murtolahti n:o 3 uuden jaon mukaan). Vaihdoissa Väänäsel- veljekset ja veljenpojat luovuttivat entiselle lautamiehelle Yrjö Vilhelm Hämäläiselle aikaisemmin omistamansa verotilan n:o 6 Savisaaren kylässä ja sen lisäksi rahaa 1926 ruplaa pankkoassignaatioita.¹⁴

Eero Pekan itsenäisen talonpidon edellytyksiä olivat vuosina 1853 ja 1854 tehdyt Paalanniemen ja siihen liitettyjen tilus- ten jakoa koskevat sopimukset. Huhtikuun 2. päivänä 1853 Eero Pekka ja hänen nuorempi veljensä Lassi Väänänen yhdessä toiselta puolen ja heidän nuorin setänsä Heikki Väänänen toiselta puolen sopivat Nuutti-ukin perinnön jaosta (Heikin vanhemmat veljet, Eero Pekan ja Lassin sedät Olli ja Paavo olivat edellä mainittujen tilusostojen ja -vaihtojen jälkeen kuolleet, edellinen 17. 2. 1844 ja jälkimmäinen 3. 10. 1852), 20. helmikuuta 1854 Eero Pekka ja Lassi lupasivat silloin vie-

lä naimattomalle Loviisa-sisarelleen yhteisessä pesässä ilman korkoa sisaren mahdolliseen avioitumiseen asti säilytettäväksi perintöosuudeksi 250 hopearuplaa ja 18. maaliskuuta 1854 Eero Pekka ja Lassi jakoivat keskenään heidän osalleen tulleen omaisuuden.

Eero Pekka ja Lassi Väänänen jättivät jäähyväiset vanhalle kotitalolle Paalanniemelle sopiessaan kevättalvella 1853 Heikki-setänsä kanssa tilusten jaosta. Tämä jakosopimus, jota koristavat sopimuksen tekijäin ja heidän tilaisuuteen kutsumiensa todistajien Matti Iivanaisen ja Eljas Tuovisen puumerkit, on Aadolf Möykkysen suomenkielellä laatima ja julkaistaan tässä kokonaisuudessaan:

”Tämän kautta myö ala kirjoittaiat olemma sopinet maan jakamisen eli tilain hallituksen kansan Sillä tavala Että Berindö tila n:o 1 Murdolahen kylästä, ja nilsiän Pitäjästä, tulee jäämän Henrik Knutin poian Wäänäsen osaks, eli hallitukseen, ja Sitä vastaan tulee tilat n:o 3 Samasta murdolahen kylästä ja n:o 7 muruven kylästä ja edellä mainitusta Pitäjäs- tä, tulee jäämään Petter Erik, ja Lars Wäänäsillen, nihen osaks, ja Henrik Wäänänen tulee maksamaan tilain päällisiä eli tasingo viisi sata /500/ Rubla oiketa hope- ta Petter Erik, ja Lars Wäänäsillen, ja ens kesänä on hallitus kahtian kaikesta tilain hallituksesta kuin myös tilain ulos maksuista kahtian, ja ens tulevana Syksy- nä vielä pannaan Rukin kylvöt yhtenä kai- killen tiloillen yhtenä, waan toissa kesä- nä on otran pano ja heinän teko erittäin ite kullain mainitulla tilallaan, ja Samassa langia täys hallitus ite kullenni tila osan- saa päällen ja Saapi ehtiä tila osansa kum- panengin lain lain woimaan, joka tämän kautta wahvistetaan mejän molemmin puolin Buumerkkimme ala panemisella ja vierasten miesten läsnä ollessa Murdola- hessa Sinä 2 päivä Huuhti Kuuta 1853

Henrik Knutin poika Wäänänen, ja
H W

Petter Erik ja Lars Knutinpoiat Wäänäset
P E L W

Totistaiat

Matts Ivanainen Eljas Tuovinen
M I E T
af Adolf Möykkynen”

Eero Pekan ja hänen veljensä Lassin perinnönjakoasiakirja ja siihen liittyvä yksityiskohtainen ”kontrahti” ovat molemmat laaditut ruotsinkielellä. Sopimukset on tehty Kuopiossa 18. maaliskuuta 1854 ja kirjurina on ollut sukulaismies Carl Wennell. Toinen todistajakin oli sukulaisia, Haapalahden Aaro Väänänen, joka sopimuksen tekijäin tavoin on merkinnyt asiakirjoihin puumerkinsä (toinen todistaja Herman Stenbäck oli kirjoitustaitoinen). Sopimuksen mukaan Eero Pekka sai 7/36 verotilasta Murtolahden kylässä numerolla 3, arvoltaan 175 hopearuplaa, ja Lassi koko talon n:o 7 (1/4 manttaalia) Muuruveden kylässä, arvoltaan 600 hopearuplaa. Erotuksen, 425 hopearuplaa, Lassi sitoutui maksamaan Eero Pekalle, jolle myös jäivät kaikki veljesten Paalananiemestä itselleen varaamat rakennukset. Omaisuudenjakoasiakirjaan liitetyn ”kontrahdin” mukaan Eero Pekka sai mm. yhdessä veljensä (tai tämän perillisten) kanssa 50 vuoden ajan kalastella jälkimmäisen talon ja sen ympärillä olevien saarien rannoilla Kallavedellä ilman eri korvausta. Paalanien mailta veljeksille luvatut rakennustarvikkeet (metsistä hakattavat puut) tunnustettiin Eero Pekalle kuuluviksi, mutta Lassille oli näistä kuitenkin luovutettava viisi tolttia lautoja. Loviisa-sisaren toimeentulosta aiheutuvat kustannukset veljekset sitoutuivat jakamaan keskenään.¹⁵

Vuodesta 1855 lähtien Eero Pekka Nuutinpöika Väänänen asui perheineen Murtolahdessa numerolla 3 ja isännöi Temon taloa. Täällä syntyivät perheen nuorimmat lapset. Lokakuun 19. päivänä 1856 syntynyt tytär sai rovasti Hjelmma-

nin 11. joulukuuta toimittamassa kasteessa nimet **Tiina Loviisa**. Nuorin Eero Pekka Väänänen ja Anna Leena Pitkäsén lapsista, tytär **Iida Elisa**, syntyi 21. maaliskuuta 1859 ja kuoli 4 vuoden 7 kuukauden ikäisenä ”vatsanväännteisiin” 19. lokakuuta 1863.

Kesällä 1868 Eero Pekasta tuli leskimies. Talonemäntä Anna Leena Väänänen, o.s. Pitkänen, menehtyi keuhkotuberkuloosiin 47-vuotiaana 8. kesäkuuta mainittuna vuonna. 62-vuotias talonisäntä jäi hoitamaan taloa yhdessä tuolloin vielä alaikäisten Eero Pekka nuoremman ja Tiina Loviisan kanssa, sillä vanhin tytär Anna Kaisa oli edellisenä syksynä, 10. marraskuuta 1867, vihitty avioliittoon samasta Murtolahden kylästä ja samalta numerolta kotoisin olleen talollisenveljen **Eero Eeronpöika Räsänen** kanssa, joka oli syntynyt 19. marraskuuta 1846. Miehen vanhemmat — myös nuoremman Eero Pekka Väänänen appivanhemmat — olivat talollinen Eero Eeronpöika Räsänen (synt. 1809, kuoll. 1. helmik. 1865) ja tämän vaimo Kaisa Matintytär Vartiainen (synt. 1819, vih. aviol. 1838, kuoll. 13. huhtik. 1868). Murtolahdessa 12. joulukuuta 1871 päivätyllä sopimuskirjalla isä Eero Pekka luovutti nuorempien lastensa suostumuksella vanhimmalle tyttärelleen tämän perintöosuuden. Nuori pari asui sitten (loisina) vaimon kotitalossa.

Nuorempi Eero Pekka Väänänen oli käynyt rippikoulun vuonna 1866 ja hänet vihittiin avioliittoon 29. lokakuuta 1871 sisarensa miehen sisaren, samasta Murtolahden kylästä ja samalta numerolta kotoisin olleen talollisentyttären (-sisaren) **Eeva Eerontytär Räsänen** kanssa, joka oli syntynyt Murtolahdessa numerolla 3 syyskuun 20. päivänä 1854 ja päässyt ripille vuonna 1870 (vanhemmat esitelty ylempänä). Eero Pekka Pekanpöika Vää-

12. ROP

[illegible]

Henrik Knuten poika Wäänären, ja
 #
 Pella Erik ja Vars Knuten poika Wäänäset
 #
 Elielaint

Math. Vanainen Elias Tuorinen
M i E T

Ap. Adolf Möykeapian

Paalanniemen tilusten jakoa koskeva suomenkielinen sopimus huhtikuun 2. päivästä 1853. Tämän kirjoittajan hallussa.

näsen ja Eeva Eerontytär Räsäsen avioliitosta syntyi 20. joulukuuta 1872 poika, joka sijaiskirkkoherra Karl Sanfrid Nymannin seuraavan vuoden puolella 11. helmikuuta toimittamassa kasteessa sai nimen **Kalle**.

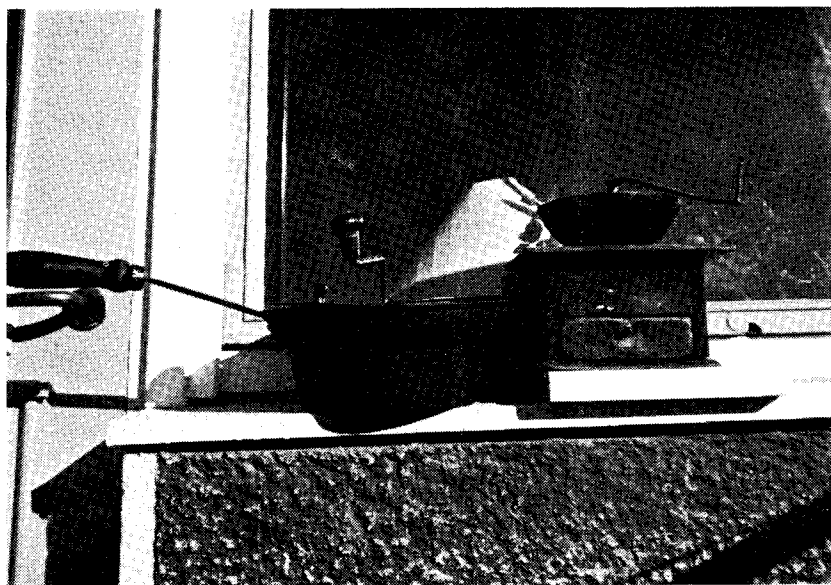
Tiina Loviisa Väänänen vihittiin avioliittoon ensimmäisen kerran 16. heinäkuuta 1877 Kuuslahden kylästä numerolta 2 kotoisin olleen talollisenpojan **Jussi Räsäsen** kanssa, joka oli syntynyt 24. tammikuuta 1855 ja kuoli 21. maaliskuuta 1880. Leskeksi jäänyt Tiina Loviisa vihittiin — 25-vuotiaana — 15. tammikuuta 1882 uuteen avioliittoon myöhemmän Temon isännän **Kalle Heikki Puustisen** kanssa, joka oli syntynyt 16. tammikuuta 1858.

On jo aika puhua hieman Temon isännän Eero Pekka Nuutinpoika Väänäsen henkilökuvasta, luonteenpiirteistä ja harrastuksista, joista viralliset asiakirjat eivät kerro. Suvussa säilynyt häntä koskeva niukka muistitieto ei sisällä mitään jännittäviä tarinoita, eikä Eero Pekka liioin ole ollut pitäjän tai edes kotikylänsä huomiota herättänyt johtomies. Hänen miniänsä ja pojanpoikansa tallettamassa ja asuinpaikkaa vaihdettaessa mukanaan kuljettamassa talonarkistossa on säilynyt ainoastaan yksi asiakirja, jossa kerrotaan Eero Pekka Nuutinpojalle uskotusta yhteiskunnallisesta luottamustehtävästä. Tämä asiakirja on ajalta ennen Temolle muuttoa, ote Nilsin pitäjän käräjäkunnan lakimääraisten syyskäräjäin holhousasiain pöytäkirjasta 29. päivästä lokakuuta 1847. Kihlakunnanoikeus oli tuolloin määrännyt talollisen Pekka Nuutinpoika Väänäsen Murtolahden kylästä saman kylän edesmenneen torpparin Pekka Hiltusen alaikäisten ja turvattomien lasten holhoojaksi. Pojanpojan henkilökohtaiset muistot isästä — joita tämä on sitten kertoillut pojalleen ja pojanpojalleen — ovat van-

han Eero Pekan viimeisiltä elinvuosilta, mutta jotakin on sentään isoisänsä kuollessa 11. ikävuodellaan ollut Kalle Väänänen kuullut isoisän aikaisemmista vaiheista vanhempiensa ja muiden aikuisten kertomana. Verrattain pienikokoinen ja vanhuksena ilmeisesti vieläkin lyhyemmäksi köyristynyt ukki oli ollut innokas metsämies ja, jos mahdollista, vieläkin innokkaampi kalamies, joka kalasteli ahkeraan vielä vanhoilla päivilläänkin (perinnönjakosopimuksen kalastusta koskeva kohta saa näin kantavuutta). Ennen muuta Eero Pekka Nuutinpoika oli kuitenkin taitava käsistään, tarpeen vaatiessa seppä, joka valmisti moninaisia käyttöesineitä. Tämän kirjoittajan hallussa ovat isoisän isoisälle kuuluneet kahvimylly ja -rännäli, joista ainakin jälkimmäistä pidetään vanhemman Eero Pekan tekemänä. Erityistä kiintymystä ainoaan poikaan ja tämän perheeseen osoittanee se nuoren Kalle-pojan havainto, että kun ukki oli jakanut maatilansa tyttärensä ja poikansa kesken — tästä yksityiskohtaisesti seuraavassa luvussa — ja hänen olisi pitänyt eläkesopimuksen mukaisesti asua puoli vuotta tyttären ja toiset puoli vuotta pojan luona, hän jonkin aikaa tyttären talossa oltuaan lähti vierailulle pojan taloon ja illan tultua tuumi, että olisi varmaan parasta käydä hake-massa sänky taas tänne.

VI VANHUUS JA KUOLEMA LASTEN ELÄMÄNVAIHEITA

On jo mainittu, että Eero Pekka Nuutinpoika Väänänen vanhaksi tultuaan luopui talonpidosta ja siirtyi eläkeläiseksi. Jo vuoden 1871 lopulla — sen jälkeen kun nuorempi Eero Pekka oli tuonut taloon 17-vuotiaan emännän — isä oli antanut vanhimmalle tyttärelleen Anna Kaisalle tä-

Eero Pekka Wäänäsen kahvimylly ja -rännäli. Nykyinen omistaja lehtori Kyösti Wäänänen, Mikkeli.

män perintöosuuden, ja 70 vuotta täytettyään hän 6. syyskuuta 1876 teki nuorempien lastensa kanssa ensimmäisen perinnönjakosopimuksen. Tämän "sovintojaon" mukaan isä oli pitävä puolet omaisuudestaan, sekä kiinteimistöä että irtaimistosta, yhteisesti itsellään ja tuolloin vielä naimattomalla tyttärellään Tiina Loviisalla ja toiset puolet hän oli antava pojalleen Eero Pekalle sillä ehdolla, ettei poika isän kuoltua enää saisi talosta mitään. Tiina Loviisan jäätyä leskeksi ensimmäisen miehensä kuoltua tehtiin elokuun 11. päivänä 1881 "kauppa Kontrahti", jonka mukaan "Temoi taloin kartano ja pellot" oli tuleva Tiina Loviisalle ja "Soipun mökki" nuoremmalle Eero Pekalle, mutta niityt ja metsämaat oli jaettava kahtia sisarusten kesken. Tiina Loviisan solmittua uuden avioliiton Kalle Heikki Puustisen kanssa vanhan Eero Pekan poika ja vävy allekirjoittivat helmikuun 8. päivänä 1883

— 12 päivää ennen vanhuksen kuolemaa — viimeisen "välikirjan" Temon maiden omistuksesta ja hallinnasta ja kotitalalleen syytinkivaariksi jääneen entisen isännän elättämisestä ja hautaan saattamisesta. Sopimus, josta sitten 1890-luvulla kehkeytyi pitkälliseen kärejööntiin — aina Keisarilliseen Viipurin hovioikeuteen asti — johtanut lihava riita perillisten kesken, antaa aiheemme kannalta riittävät tiedot Temon talon asioista vanhan isännän kuollessa:

"Wälikirja:

Allekirjoitettu välillä tehtyssä 1/6 osan kokoperintö tilasta N:o 3 Murtolahden kylässä ja Nilsin pitäjässä sovintojaossa, suostuttiin seuraavaan välikirjaan, nimittäin:

1. Sittekun sovintojakokirjassa nimetty talon asemat Temon vanha talon paikka tuli Kalle Heikki Puustiselle, ja vaimo Stina Lovisa Wäänäselä sekä mökin paikka nuorempi Eero Pekka Wäänäselä, saa viimeksi mainittu vanhalta talon paikalta

*Petteri Wäänänen
 12. joulukuuta 1871 päivätyssä asiakirjassa:
 "Petter Wäänänen P. W. Talokas murtolahesta
 nilsiästä".*

*Petter Wäänänen
 Talokas murtolahesta nilsiästä*

**Eero Pekka Nuutinpoika Wäänänen puumerkki
 12. joulukuuta 1871 päivätyssä asiakirjassa:
 "Petter Wäänänen P. W. Talokas murtolahesta
 nilsiästä".**

kartanosta ainoastaan yhen peltoaitan ja muuttaa sen talonpaikka asemallensa.

2:si Kalle Heikki Puustiselle ja vaimo Stina Lovisa Wäänäselle joka omistaa vanhan talonpaikan tulee seuraavat niityt, nimittäin: Tervakaarre, Wehkaniitty, Räteikkö, Pykälikkö, Wetosuo, Levälaks ja Lynttä, nimiset niityt.

3:si Eero Pekka Wäänäselle eli sen mökin paikan omistajalle tulee, Hautaniitty, Kivipuro, mökinalus, Raivio, Koivuniitty, Säyneisen lammin pää, ja kumpikin Rajapuron, nimiset niityt.

4:si Isä vanha Eero Pekka Knuutin poika Wäänänen tulee elätettäväksi ja haetaan saatettavaksi kahtia, erittäin ennen tehtyn eläkekirjan mukaan; samoite myös tilan edestä lähtevät ulosteot kaikki olla ne mistä nimestä hyvänsä/paitsi palovakuutus maksuja ja henkiveroja/maksetaan kahtia, varsinkin niin kauvan kun ne tulee eri savuiksi ja veroiksi erotetuiksi.

Sovittu ja noudatettavaksi vahvistetaan Murtolahdella Helmikuun 8. päivänä 1883. Kalle Heikki Puustinen

Petter Erik Wäänänen

Todistaa:

Fredrik Rissanen ja Eero Kemppi

E. K

Kirjoitti/D: Heikkinen"

Eero Pekka Nuutinpoika Wäänänen eli 77-vuotiaaksi. Fyysinen kunto näyttää säilyneen ainakin kohtalaisen hyvänä korkeaan ikään asti päätellen mm. siitä, mitä edellisessä luvussa kerrottiin hänen kalastusharrastuksistaan. Ilmeisesti pitempään sairastamatta Temon vanha isäntä kuoli Murtolahdessa numerolla 3 helmikuun 20. päivänä 1883 ja hänet haudattiin Nilsian kirkkomaahan 11. maaliskuuta samana vuonna. Kuolinsyyksi on Nilsian seurakunnan historiikirjaan merkitty vanhuus.

Eero Pekan jälkeensä jättämästä kolmesta lapsesta vanhin, tytär Anna Kaisa Räsänen, o.s. Wäänänen, kuoli keuhkotuberkuloosiin 39-vuotiaana kolme vuotta isänsä kuoleman jälkeen 15. kesäkuuta 1886. Hänen miehensä Eero Räsänen solmi leskeksi jäätyään 6. tammikuuta 1889 uuden avioliiton mäkitupalaisentyttären Anna Kaisa Pentikäisen kanssa, joka oli syntynyt 20. kesäkuuta 1862 ja kuoli 14. joulukuuta 1902. Eero Räsänen kuoli — toisen kerran leskenä — 14. tammikuuta 1904.

Nuorempi Eero Pekka Wäänänen eli vain hieman vanhemmaksi kuin vanhin sisarensa. Hän kuoli, niin ikään keuhkotuberkuloosin murtamana, kotitalossaan Soipussa syyskuun 3. päivänä 1890. Leski Eeva Wäänänen ilmoitti miehensä kuolemasta Uusi Savo-nimisessä kuopiolaisessa sanomalehdessä:

"Ilmoitetaan että mieheni, talon isäntä Petter Eerik Wäänänen rauhallisesti nukkui kuolonuneen Nilsian Murtolahdella N:o 3 keskiviikkona 3 p:nä Syysk. klo 8 iltasilla, 41 vuoden 8 kuukauden ja 11 päivän iässä, katkeraksi suruksi minulle, 1 pojalle ja 1 sisarelle; joka täten kauvempana asuville tuttaville ja sukulaisille ilmoitetaan. Eeva Wäänänen, o.s. Räsänen.

Ken pois jo murheen laaksosta, Ei soisi pääsevänsä. Ken meren myrskyn aalloista ei menisi mielellänsä, Levolliseen sata-

maan, Elämän uuteen valkamaan, Ikuisen rauhan rantaan.”

Eero Pekka Nuutinpoika Väänänen ja Anna Leena Pitkäsen lapsista eli kauimmin tytär Tiina Lovisa Puustinen, ent. Räsänen, o.s. Väänänen. Jätettyään Temon talon isännöyden eräälle pojistaan Kalle Heikki ja Tiina Loviisa Puustinen muuttivat tuolloin jo Muuruveden pitäjään kuuluneesta Murtolahdesta Nilsissä 31. tammikuuta 1910. Tiina Loviisa Puustinen kuoli Nilsissä 28. elokuuta 1916, ja Kalle Heikki solmi 10. marraskuuta seuraavana vuonna uuden avioliiton Eeva Karoliina Pitkäsen kanssa (synt. Nilsissä 19. heinäkuuta 1874, kuoli siellä 9. elokuuta 1948). Uuden vaimonsa kanssa Kalle Heikki muutti takaisin Muuruveden Murtolahden Temolle 21. helmikuuta 1931 ja kuoli siellä 30. toukokuuta 1935.

VII TEMON (SOIPUN) VÄÄNÄSTEN SUKU

Eero Pekka Nuutinpoika Väänäsellä oli, kuten on aikaisemmin mainittu, neljä tyttärtä ja yksi poika, joista aikuisiksi eli pojan lisäksi kaksi tyttärtä. Kolmessa seuraavassakin sukupolvessa on tässä Väänästen sukuhaarassa ollut vain yksi poika sukua jatkamassa. Nuoremman Eero Pekan ja hänen vaimonsa Eevan, o.s. Räsänen, ainoa lapsi, ukkinsa kuollessa 11. ikävuodellaan ollut **Kalle Väänänen** vihittiin 12. lokakuuta 1897 avioliittoon Kuopion pitäjän Ryönän Rissalan (Munakkajärven) talollisen Antti Niilonpoika Rissasen (synt. Kuopion pitäjän Ryönällä numerolla 2 huhtikuun 18. pnä 1816, kuoll. siellä uuden jaon mukaan numerolla 9 elokuun 30. pnä 1894) ja tämän vaimon Maria Heikintytär Savolaisen (synt. Kuopion pitäjän Kotasalmella numerolla 5 toukokuun 4. pnä 1831, kuoll. saman pitäjän Ryönällä nume-

Vuosisadan vaihteessa Nilsin Murtolahdesta kaupunkilaisiksi Kuopioon muuttaneet Soipun Väänäset perhekuvassa joskus 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälissä. Henkilöt oikealta lukien: nuoremman Eero Pekka Väänänen leski Eeva Väänänen, o.s. Räsänen (1854—1925), pojanpoika Kusti (1899—1949), poika Kalle (1872—1942) ja miniä Selma Loviisa, o.s. Rissanen (1874—1944). Valokuvaamo Hokkanen & Grönroos, Kuopio, Kauppatori.

rolla 9 tammikuun 20. pnä 1897) nuorimman lapsen **Selma Loviisa Rissasen** kanssa, joka oli syntynyt Ryönällä 25. elokuuta 1874. Avioliitosta syntyi Nilsin Murtolahdessa numerolla 3 poika **Kusti** 11. toukokuuta 1899. Myytyään Soipun tilan leskiemäntä Eeva Väänänen sisarenpojalle Pekka Julkuselle Väänästen perhekunta muutti Nilsin Murtolahdesta Kuopion kaupunkiin syksyllä 1900 (virallinen muutto kirkonkirjojen mukaan 23. loka-

kuuta mainittuna vuonna) ja asettui asumaan ostamaansa taloon Hämeenkadun varrelle tontille n:o 131 (myöh. Haapaniemenkatu 42). Täällä leskiemäntä Eeva Väänänen, o.s. Räsänen, kuoli 15. huhtikuuta 1925.

Kuopioon muutettuaan Kalle Väänänen toimi aluksi työmiehenä. Myöhemminkin hän talvisaikaan harjoitti maalarinammatia ja erilaisia puusepänaskareita ja vielä ikämiehenäkin suurelta osalta huolehti omistamansa kiinteistön rutiininluontoisista korjaustöistä ja talonmiehen tehtävistä. Suoritettuaan 31. maaliskuuta 1906 Kuopion teollisuuskoulussa kiitettävän arvonsa noin ”oppijakson pienempien höyryalusien päälliköitä varten” ja oltuaan laivamiehenä Riistaveden Höyryvene Osakeyhtiön omistamassa matkustajahöyryalus Akselissa kaksi purjehduskautta hän toimi mainitun höyryaluksen päällikkönä sekä sitten valtioneuvostolta 8. toukokuuta 1924 saamallaan erivapaudella Pohjois-Kallaveden Höyrylaiva Osakeyhtiön suuremman matkustajahöyrylaivan Pieksänkosken päällikkönä. Joulukuun 29. p:nä 1925 merenkulkuhallitus oikeutti hänet toimimaan kauppa-aluksen päällikkönä aivan samoin oikeuksin kuin se, jolla on rannikkolaivurikirja, ja 26. maaliskuuta 1926 valtioneuvosto myönsi hänelle oikeuden kuljettaa Saimaan vesistöillä päällikkönä Lokki-nimistä matkustajahöyryalusta, joka oli vielä aikaisempiakin suurempi.¹⁶ Laivuri Kalle Väänänen luopui terveyssyistä ammatistaan 1920-luvun lopulla ja kuoli Kuopiossa 20. marraskuuta 1942. Hänen leskensä Selma Loviisa, o.s. Rissanen, kuoli siellä 17. tammikuuta 1944.

Kalle ja Selma Väänäsen ainoa lapsi, varanotaari **Kusti Väänänen**, toimi ylioppilastutkinnon suoritettuaan ja opiskeltuaan lakitiedettä Helsingin yliopistossa etsivän keskuspoliisin Kuopion alaosaston kanslis-

tina vuosina 1922—23, Kuopioon piirin vt. apulaisnimismiehenä vuonna 1928, Kuopion lääninvankilan kanslistina vuosina 1928—39 ja suoritettuaan Helsingin yliopistossa alemman oikeustutkinnon lääninarkistonhoitajana Kuopion lääninhallituksessa vuodesta 1939 kuolemaansa 27. marraskuuta 1949 asti. Viimeksi mainitun viran ohessa hän toimi Kuopion lääninhallituksen sivutoimisena taloudenhoitajana ja lääninhallituksen, lääninmaanmittauskonttorin ja Savon tie- ja vesirakennuspiirin piirikonttorin rakennusten isännöitsijänä vuosina 1943—48. Hänet oli vihitty avioliittoon Kuopiossa 7. kesäkuuta 1930 **Evi Anna Lovisa Raninin** kanssa, joka on syntynyt Viitasaaren Muikunlahdessa maanviljelijä, myöh. asioitsija Arthur Petter Raninin (synt. Viitasaarella 15. marraskuuta 1868, kuoll. Kuopiossa 12. tammikuuta 1942) ja tämän vaimon, sairaanhoitajatar Rosa Gustavan, o.s. Lindberg (synt. Helsingissä 30. kesäkuuta 1866, kuoll. Kuopiossa 3. heinäkuuta 1947), esikoistyttärenä 16. kesäkuuta 1899. Evi Väänänen, o.s. Ranin, toimi virkailijana Kuopion lääninvankilan kansliassa lähes 45 vuotta ja siirtyi täysinpalvelleena eläkkeelle mainitun vankilan kanslistin virasta kesällä 1966. Hän asuu Kuopiossa.

Kusti Väänäsen ja Evi Raninin avioliitosta syntyi kaksi lasta, **Kyösti Aulis Uolevi** 16. elokuuta 1931 ja **Eira Anna Heli-nä** 3. maaliskuuta 1936 (syntyneet Kuopiossa). Jälkimmäinen on naimisissa porilaisen sanomalehti ”Satakunnan Kansan” uutispäällikön **Pertti Aleksanteri Ruottusen** (synt. Sortavalan maalaiskunnassa 3. lokakuuta 1933) kanssa ja asuu perheineen Porin kaupungissa.

Nuorinta Temon (Soipun) Väänästen sukupolvea edustavat Mikkeliissä asuvan lehtori Kyösti Väänäsen ja hänen vaimonsa, lastentarhanopettaja **Anna-Marian**, o.s.

Selma ja Kalle Väänänen kotipihassaan Kuopiossa Haapaniemenkatu 42. Valokuva lienee otettu joskus 1930-luvun loppupuolella.

LÄHDEVIITTEITÄ JA HUOMAUTUKSIA

¹⁾ Nykyaikaisen historiantutkimuksen omaksuman käytännön mukaisesti on suomenkielisen talonpoikaissäestön nimet pyritty esittämään suomalaisessa asussa huolimatta siitä, että ne ruotsinkielellä kirjoitetuissa väestörekisteriasiakirjoissa esiintyvät ruotsin- tai latinankielisissä muodoissa. Sukunimi Väänänen esiintyy kirkonkirjoissa ja muissa henkilöluetteloissa yleisimmin muodoissa Wäänän, Wääninen, Wäänän, Wäänänen, vanhimmissa maakirjoissa myös Veneinen. Eero Pekka Väänänen nimi on ruotsinkielisissä asiakirjoissa tavallisesti Pet(t)er Erik (Eric) Wä(ä)nänen ja myöhemmin suomenkielelläkin Petter Eerik Wäänänen, mutta eräissä jo hänen elinaikanaan suomenkielellä laadituissa asiakirjoissa etunimet esiintyvät tässä tutkielmassa käytetyssä järjestyksessä ja nimiasussa Eero Pekka Wäänänen (Pekka on puhuttelunimi). Etunimien kirkonkirjoissa esiintyvistä muodoista mainittakoon seuraavat: Aapo = Abraham; Aaro = Aron; Aatami = Adam; Antti = Anders, Andreas; Eero = Erik, Eric(h), Ericus; Eeva = Eva; Heikki = Henrik, Henric, Henricus, Hindrich; Jaakko = Jacob, Jacobus; Johannes (Jussi) = Johan, Johannes; Jooseppi = Josef, Jo-

sephus; Juljaana = Juliana; Kaisa (Kaarina, Katri) = Caisa, Cajsa, Kaisa, Kajsa, Carin, Karin, Catharina, Katharina, Katarina, Katrin(a); Kalle = Karl, Carl, Carolus; Karoliina = Carolina, Karolina; Kustaa = Gustaf, Gustavus; Lauri = Lars, Laurentius; Leena (Helena) = Lena, Helena; Liisa = Lisa, Elisabet(h), Lisbet(h); Loviisa = Lovisa; Maija, Maria = Maja, Maria; Matti = Matts, Mat(t)hias; Mikko = Michael, Michaël; Nuutti = Knut, Cnut, Cnuut; Olli = Olaus, Olof; Paavo = Paul, Paulus, Pähl; Pekka = Pehr, Per, Peter, Petter, Petrus; Reeta = Gretha, Margareta, Margaretha; Silja = Caecilia, Cecilia, Cicilia; Simo = Simon; Tiina (Kirsti) = Christina, Kristina, Stina, Christin, Kirstin; Ulla = Ulla, Ulrica, Ulrika; Yrjö = Jöran, Georg, Georgius.

²⁾ ARVO M. SOININEN Pohjois-Savon asuttaminen keski- ja uuden ajan vaihteessa. Historiallisia tutkimuksia LVIII, julkaissut Suomen Historiallinen Seura, siv. 86—87, 92, 360, 362 (Forssa 1961); esim. JORMA VÄÄNÄNEN Piirteitä Väänäsen suvun tutkimuksen tuloksista. Väänästen sukupuu n:o 1, siv. 21 ss. (Helsinki 1945).

³⁾ Kehvon Haapalahden Uudentalon isäntäluettelo AULIS OJAN tutkimusten mukaan (maanviljelijä Aarre J. Väänäsen hallussa).

⁴⁾ Henkilötiedot kirkonkirjamerkintöjen mukaan ellei erikseen mainita tietolähdettä. Kuopion maaseurakunnan ja Nilsin seurakunnan kirkonarkistoihin kuuluvia vanhimpia väestörekisteriasiakirjoja säilytetään nykyään Savo-Karjalan maakunta-arkistossa Mikkelissä. Uudempia aikoja (noin v:sta 1850) koskevat tiedot saatu Kuopion Kallaveden seurakunnan, Nilsin seurakunnan ja Muuruveden seurakunnan kirkkoherranvirastoissa säilytettävistä kirkonkirjoista.

⁵⁾ Pietari Väänästä koskevia tietoja esim. O(LLI) K(OISTINEN) Väänänen, Pietari, Kansallinen elämäkerrasto V, siv. 680—681 (Porvoo 1934); JORMA VÄÄNÄNEN. Väänästen Sukuseuran julkaisuja. Mikkelissä. Uudempia aikoja (noin v:sta 1850) koskevat tiedot saatu Kuopion Kallaveden seurakunnan, Nilsin seurakunnan ja Muuruveden seurakunnan kirkkoherranvirastoissa säilytettävistä kirkonkirjoista.

⁶⁾ "Jag Knut Wänänen, giör härmedelst, efter mögit öfvervägande och med min K: Hustrus Catharina Andikaises vilja och samtycke, följande författning, om så väl min fasta som lösa egendom. . . . Murdolah d. 1. October 1795." Nilsin Murtolahden Temon (myöhemmin Soipun) talon arkistoon kuulunut alkuperäinen, Nuutti Väänäsen ja Kaisa Antikaisen sekä todistajien lautamies Paavo Eskelisen ja varalautamies Jussi Hämäläisen puumerkein varustettu perinnönjakoasiakirja, Henrik Backmanin laatima. Tämän kirjoittajan hallussa.

⁷⁾ Kuopion lääninhallituksen lääninkanslian arkisto: Saapuneita anomusasiakirjoja vuodelta 1809. Säilytetään Savo-Karjalan maakunta-arkistossa Mikkelissä.

⁸⁾ KAARLO WIRILANDER (julk.) Matrikel öfver ungdomen vid Kuopio Trivial-skola 1788—1815 siv. 62—63; BIRGIT LUNELUND-GRÖNROOS (julk.) Matriculum Gymnasii Borgoensis 1725—1809. Suomen Sukututkimusseuran Julkaisuja XVII (Helsinki 1946), siv. 114 (n:o 1321).

⁹⁾ HILJA VÄÄNÄNEN Paalanniemen tilan vaiheita. Väänästen sukupuu n:o 3, siv. 114—116 (Kuopio 1946).

¹⁰⁾ E.m. Pietari Väänäsen runot, siv. 23—24.

¹¹⁾ Rippikirjojen mukaan talollinen Aatami Kontinen Murtolahdesta numerolta 3 oli syntynyt 1760 ja kuoli 1812. Eero Pekan tädin Kaisa Nuutintytär Väänäsen (1791—1817) aviomies Paavo Heikinpoika Pentikäinen (1788—1857) oli hänen poikapuolensa.

¹²⁾ "1826 d. 24 Sept börjades Skrift Scholan och continuerade til d. 1 October. Skrift Barnas Förhörs Längd i Nilsin Församling ifrån den 18 Juni 1826." Nilsin kirkonarkiston rippilasten luettelot (I D) vuosilta 1826—43 Savo-Karjalan maakunta-arkistossa Mikkelissä.

¹³⁾ Kuopion lääninhallituksen lääninkanslian arkisto B II b 2: Passiluettelot vuosilta 1832—37. Säilytetään Savo-Karjalan maakunta-arkistossa Mikkelissä. — Suomen passiviraston arkiston osalta kirjoittaja on kiitollisuudenvelassa valtionarkiston arkistonsuostajalle, fil.maisteri Markku Järviselle, joka on ystävällisesti etsinyt Väänäs-veljeksiä koskevia merkintöjä Suomi-seuran teettämästä henkilökortistosta.

¹⁴⁾ Nilsin Murtolahden Temon ja myöh. Soipun talon arkistoon kuuluneita Paalanniemen Väänästen Murtolahden, Muuruveden ja Savisaaren kylissä omistamien tilusten maanmittaus- ja lainhuudatusasiakirjoja vuosilta 1801—38. Tämän kirjoittajan hallussa.

¹⁵⁾ Kaikki mainitut ja myöhemmin esiteltävät perinnönjako- ym. asiakirjat kuuluvat tämän kirjoittajan hallussa olevaan Nilsin Murtolahden Soipun talon arkistoon.

¹⁶⁾ Tiedot laivuri Kalle Väänäsen opinnoista ja toiminnasta eri höyrylaivojen päällikkönä perustuvat tämän kirjoittajan hallussa oleviin Kalle Väänäsen yksityisarkiston asiakirjoihin.

”Wenellin häät” Espoon Nygårdin kartanossa kesällä 1843

Kirkkohistoriallinen merkkitapaus 130 vuotta sitten

(Lyhennelmä Väänästen sukkokousta varten laaditusta esitelmästä)

Väänästen Sukuseuran yhdistettyyn vuosi- ja sukkokoukseen kesällä 1973 valmistauduttaessa kiinnittyi tämän esittäjän huomio helsinkiläisessä sanomalehdessä juhannuksen jälkiviikolla julkaistuun mielenkiintoiselta näyttäneeseen ilmoitukseen. Espoon Histan — kirkkohistoriassa Nygårdin nimellä tunnetun — kartanon nykyinen omistaja kutsui ystäviä läheltä ja kaukaa muistoseuroihin taloonsa, jossa tasan 130 vuotta aikaisemmin, heinäkuun 3. päivänä 1843, oli vietetty Savon ja Pohjanmaan herännäisyyden historiassa keskeiseksi merkkitapahtumaksi kirjattuja ja koko 1800-luvun kirkkohistoriamme ja ilmeisesti laajemminkin Pohjolan kirkkohistorian kannalta katsoen tärkeäksi käännekohtaksi muodostuneita ”Wenellin häiden” nimellä tunnettuja kaksoishäitä, joissa morsiamina olivat kartanon tuolloisen omistajan, herännäisyyden johtomiehiin kuuluneen papin ja myöhemmän teologian professorin Karl Gustaf von Essenin tytärpuoli Hilda Elisabet Fabritius ja käly Aleksandra Nikolina Amalia Arppe sekä sulhasina nuori pastori Frans Henrik Bergroth ja Säämingin seurakunnan kanttori Pietari Wenell. Herännäisseurojen ja sielunhoidollisten yksityiskeskustelujen merkeissä vietetyissä häissä oli puolitoistasataa kutsuvierasta, joukossa 25 pappia. Huomatuimmat kutsuvieraat, joiden ansiosta juhlista tuli kirkkohistoriallinen merkkita-

pahtuma, olivat kuitenkin Pohjois-Savon ja Pohjanmaan herännäisyyden kuulu maallikkojohtaja, nilsiäläinen talonpoika Paavo Ruotsalainen, ”ukko Paavo”, ja arvossapidetyimpiin ruotsinmaalaisiin herätysmiehiin kuuluva ”uusevankelinen” maallikkosaarnaaja Carl Olof Rosenius. Ilmeisesti lähinnä nuorten herännäisppien toivomusta noudattaen oli näin johdettu yhteen, henkilökohtaiseen kanssakäymiseen, Ruotsissa ja Suomessa merkittäviksi hengelliseksi kansanliikkeiksi kehitymässä olevien herätysliikkeiden tuon ajan huomatuimmat maallikkojohtajat. Näiden miesten kohtaamisesta ja keskusteluista ovat mukana olleet puolin ja toisin talletaneet aikalaisille ja jälkipolville luettavaksi yksityiskohtaisia muisteluksia, joita on sitten käytetty hyväksi ei yksin ukko Paavon persoonallisuudenkuvaa kartoitettaessa vaan myös yleensä pyrittäessä yksityiskohtaisesti selvittämään ja mielekkäänä käsittämään herännäisyyden myöhempiä kehityslinjoja ja sen kristillisyydennäkemyttä. Carl Olof Roseniuksen ja Paavo Ruotsalaisen tapaaminen ja keskustelut Frans Henrik Bergrothin ja Pietari Wenellin häissä vaikuttivat — kuten on voitu selvästi osoittaa — ratkaisevalla tavalla ruotsinmaalaisen ja suomalaisen herätyskristillisyyden vieraantumiseen toisistaan aina hengenyhteyden katkeamiseen saakka, ja samalla ne lisäsivät omassa maassa sivisty-

neistön nurjamielisyyttä herännäisyyttä kohtaan.

Herännäisyyden historiassa Espoon Nygårdiin liittyvä käänteentekevä tapaus tunnetaan, kuten sanottu, juhlan toisen ylkämiehen mukaan ”Wenellin häiden” nimellä, jota nimitystä itse Paavo Ruotsalainen käyttää kirjeessään muistellessaan tuolloin käytyjä tärkeitä uskonopillisia ja sielunhoidollisia keskusteluja. Herännäisyyden historiaan vähänkin syvällisemmin perehtyä voi myös todeta syyn, miksi Säämingin lukkarin ja Savonlinnan kirjakauppiaan nimi on saanut näkyvän sijan aikakirjoissa ja toisen sulhasmiehen, pastori Bergrothin, nimi on jäänyt taka-alalle. Pietari eli Petter Wenell kuului nimittäin ukko Paavon lähimpiin ystäviin, oli hänen uskollinen oppilaansa ja tarpeen mukaan myös avustajansa ja puolestapuhujansa. Pietari Wenellin kanssa Paavo matkusteli yhdessä seuratkoilla, mm. puheena olevien hääjuhlien päätyttyä hän lähti nuoren avioparin mukana heidän kotiinsa Sääminkiin, jossa matkalaisten saavuttua perille pidettiin Savonlinnan seudulla kauan muistettu ja herännäisväen parissa siunaukselliseksi koetut suuret seurat. Vanhan Paavon ja nuoren Pietarin läheinen ystävyysuhde ja keskustelukumppanuus käy ilmi siitäkin, että matkoilla ja myös Paavon kotona oltaessa he yleensä yöpyivät kahden samassa huoneessa. Säämingin herännäiskanttori on myös pieteetillä vaalinut kaikkea Paavoon liittyvää ja näin tallettanut meille paljon tämän leikillisesti ”kahden hiippakunnan piispaksi” (koko maan hengelliseksi johtajaksi, sillä Suomi oli tuohon aikaan jaettu vain kahteen hiippakuntaan) kutsutun kirkkohistoriamme suurmiehen elämää ja opetuksia valaisevaa arvokasta tietoaimesta, josta lainattakoon tähän katkelma, kuvaus vierailusta ukon kotona: ”Senkaltaista pyhää menoa, kuin hänellä oli koto-elä-

mässänsä, en minä tavannut missäkään, enkä monta kertaa nähnyt. Minä olin keran hänen kotonansa Syvärin saarella kokonaisen viikkokauden ja silloin ei sattunut muita ketään käymään. Minä näin hänen elämänsä erittäin merkilliseksi, joka ei minun mielestäni pois lähde milloinkaan. Hän kävi joka päivä suota juurimassa, varhain aamulla lähtien leposialtansa (— me makasimme yhdessä huoneessa kahden kesken —) ja aina tunnin eli pari viivyttyä työpaikassaan tuli hän ja luki Raamattua, profeetain kirjoja ja meni taas uudestaan työlle, palasi takasin ja teki sitä samaa”

Ennen kuin lähemme seuraamaan ”Wenellin häiden” kirkkohistoriallisesti kiinnostavien tapahtumien kulkua, on paikallaan muutama sana kanttori Wenellistä, hänen sukujuuristaan ja elämäkerrastaan. Itä-Savoon Säämingin seurakunnan lukkariksi vuonna 1841 tullut Pietari Wenell kuului sukujuuriltaan Pohjois-Savon Väänästen päähaaraan, jonka kantaisä oli 1540-luvulla Rantasalmen Tuusmäestä uudisasukkaaksi Kuopion tienoille siirtynyt ja vuonna 1552 lautamiehenä mainittu Antti Väänänen. Pietari-kanttorin vanhemmat olivat Väänästen kantatilan, Kuopion pitäjän Kehvon Puiroolahden talon, isäntä Pekka (Petter) Väänänen (1778—1833) ja tämän vaimo Eeva Kaisa Degerth (1785—1830), ja hänen vanhempia veljiään olivat talollinen Eero Pekanpoika Väänänen (1810—1875), jonka aikana Puiroolahti siirtyi Väänäsiltä naispuolista sukuhaaraa seuraten Therman-suvulle, ja pitäjänkoulumestarina Kuopion seurakunnassa toiminut Fredrik Wenell (1813—1882) ja nuorempi veli Kuopiossa kruununluotsina toiminut Juho Väänänen (1817—1890). Seitsemän luokkaa oppikoulua käynyt ja näin kirjallisesti sivistyneenä muiden koulunkäyneiden tuon ajan

Väänästen tavoin Wenell-nimen omaksunut Pietari oli syntynyt Kuopion pitäjän Kehvolla toukokuun 16. päivänä 1815, ja hän kuoli rikkaan ja monipuolisen elämäntyön suorittaneena v. 1883. Säämingin puuhakas lukkari tunnettiin paitsi herännäisyyden aktiivisena edustajana, jonka kotiin kokoonnuttiin seuroihin läheltä ja kaukaa, myös tarmokkaana talousmiehenä ja sivistystyöntekijänä. Kanttorinviran ohessa Wenell viljeli vuokraajana Savonlinnan kaupungin omistamia pelloja, toimi kirkonisännöitsijänä, ja juuri häittensä aattona keväällä 1843 hänestä oli tullut ensimmäinen opettaja Savonlinnan kaupungin sunnuntaikouluun, joka toimi kansakoulun edeltäjänä täällä, kuten monella muullakin paikkakunnalla noihin aikoihin.

Vuonna 1849 Wenellin Aleksandra-rouva ryhtyi pitämään kanttorilassa kaupungin ja maaseudun säätyläistyöille koulua, joka sekä oli ensimmäinen laatuaan Savonlinnassa, ja tässä Wenellien kotona puolittain sisäoppilaitoksena toimineessa opinahjossa isä-kanttori itsekin toimi opettajana opettaen hyvän käsialan ja laskutaidon omaavana todennäköisesti kirjoitusta ja laskentaa. 1850-luvun alkupuolella Wenell kaupungin säätytietoisien porvariston vastustuksesta huolimatta asianomaisen luvan saatuaan harjoitti kirjakauppaliikettä Savonlinnan kaupungissa myyden kirjapuolessaan, kuten hän itse ilmoitti, ”kaikenlaisia kirjoja niin hengellisissä kuin muissakin aineissa ja myös tavallisia koulukirjoja sekä vähin muitakin vieraskielisiä kirjoja”. Savonlinnan kaupungin historiankirjoittaja on perustellusti nähnyt hänessä Väänästen suvun tämän alan perinteitten jatkajan, olihan Pietari Joosef Väänänen, myös herännäisiin kuuluva talonpoika, joka mainitussa historioteoksessa erheellisesti ilmoitetaan kanttori Pietarin isäksi, Kuopion kaupungin ensimmäinen ja koko Suomen toi-

nen tiedossa oleva tämän alan yrittäjä. Avioliitostaan Karjalan alisen tuomiokunnan tuomarin, laamanni Nils Arppen ja tämän 3. vaimon Amalia Beata Caireniuksen tyttären, jo puheena olleen, vuonna 1820 syntyneen Aleksandra Nikolina Amalian kanssa Pietari Wenellillä oli useita lapsia, joista neljä toimi oppikoulunopettajina, ja Väänästen suku jatkuu hänen poikansa jälkeläisissä, jotka ovat suomentaneet Wenell-nimen Vaheriksi. Eräs näistä, talvisodassa kaatunut maisteri Erkki Vaheri, toimi sukuseuramme ensimmäisenä sihteerinä.

”Wenellin häiden” tapahtumista on, kuten mainittiin, säilynyt useita mukanaolijoiden laatimia kuvauksia. Paavo Ruotsalainen ja Carl Olof Rosenius itse käsittelevät häätapahtumia kirjeissään, edellinen tosin vain ohimennen, samoin toinen sulhasmies Frans Henrik Bergroth muistiinpanoissaan. Fredrik Gabriel Hedberg, jonka ristiriitaisia ajatuksia herättänyt ja herännäisyyden ja evankelisuuden kohta nyt käsiteltävänä olevan juhlan jälkeen tapahtuneeseen eroon myötävaikuttanut kirja ”Uskonoppi autuuteen” oli Espoon Nygårdin häiden aikoihin painovalmiina ja mm. ukko Paavon ja Hedbergin ensimmäisen keskustelun aiheena hääjuhlassa, on myöhemmin antanut apulaiselleen Frans Wilho Sipilälle seikkaperäisen selonteon Roseniuksen ja Ruotsalaisen kohtaamisesta. Muistellen kunniavieraana olleen Paavon, Niilo Kustaa Malmbergin ja monien muiden herännäispappien häissä pitämiä puheita useimmat häävieraat olivat varmaan Espoon Nygårdin tapahtumia jälkeenpäin muistelleessaan valmiit yhtymään nuoren aviomiehen, pastori Bergrothin toteamukseen, että ”hää”, joissa ”oli myöskin mukana Paavo, miellyttävä savolainen kristitty”, ”olivat erittäin hupaiset”, mutta pyrkiessään olemaan vilpittömiä he jou-

tuivat tunnustamaan, että hupaisuuteen valitettavasti sekoittui eräitä perin ikäviä piirteitä, jotka eivät yksinomaan johtuneet Paavo Ruotsalaisen ja Carl Olof Roseniuksen erilaisista uskonopillisista näkemyksistä, vaan myös mukana olleiden spontaanisti esiintulleista tunnepohjaisista asenteista ja — kuten Paavo Ruotsalaista käsittelevien elämäkertateosten laatijat rovasti Aukusti Oravala ja professori Aapeli Saarisalo päättävät — herännäispappien epäasiallisesta, loukkaavasta käyttäytymisestä kokonaan toisenlaisissa oloissa elänyttä ja kasvanutta ja toisenlaiseen keskustelutyyliin tottunutta ruotsalaista herrasmiestä kohtaan. Lainaamme alun pastori F. W. Sipilän Hedbergiltä kuulemansa pohjalta laatimasta kuvauksesta: ”Paavo Ruotsalainen ja useat herännäispapit olivat tulleet kokoukseen pukeutuneina äärimmäisen yksinkertaisiin kotikutoisiin harmaisiin pukuihinsa. F. G. Hedbergkin oli mukana. Hän näki itse, kuinka Rosenius astui sisään hienosti pukeutuneena kuten ainakin tukholmalaispappi kirjavaompeleinen laukku riippuen olalta; hän oli muuten aika hauskanäköinen luonnonkiharine hiuksineen jne. Tämä teki herännäispappeihin epämiellyttävän vaikutelman, päätettiin nöyryyttää Roseniusta ja Paavon piti panna toimeen kuulustelu Malmbergin toimesta tulkkina. He istuivat eräässä kamarissa. Ikkunan edessä oli pöytä. Paavo istui ikkunan toisessa pielessä, Malmberg toisessa ja Rosenius keskellä pöydän ääressä. Papit säntäsivät sisään nähdäkseen, kuinka tilanne kehittyisi. Paavo läimäytti Malmbergia reiteen vaatien tiukasti häntä tulkitsemaan hänen sanansa oikein, lieventämättä niitä tai tekemättä niitä ankaramiksi.”

Sitten alkoi kuulustelu. Tapansa mukaan Paavo aloitti tiedustelemalla vieraalta hänen käsityksiään Jumalan armosta

Kristuksessa ja ihmisen pelastumisen mahdollisuuksista. Kun Rosenius oli vastannut pelastusvarmuuden perustuvan Jumalan sanaan, oli Paavo alkanut nauraa ivanauraa, lyönyt reiteensä ja sanonut: ”Ei kelpaa, samoin kaikki tekopyhät ämmät Savossa ovat valmiit vastaamaan, ei kelpaa yksinään sanan päälle krossata”. Tämän jälkeen koko kuulijakunta oli poistunut kamarista ivan hymy huulillaan. Roseniuksesta ja hänen uskonopillisista käsityksistään käytiin pappien kesken pitkä suomenkielinen keskustelu, jossa ei säästetty pilkkasanoja, ja keskustelijat näyttivät olleen tietämättömiä siitä, että ruotsalaisvieras kotimaansa suomalaisseudulla syntyneenä saattoi ainakin jonkin verran ymmärtää suomenkieltä. Ennen pitkää päästiin kuitenkin jatkamaan asiallista keskustelua, ja myöhemmin näitä tapahtumia muistellesaan Rosenius on maininnut nimeltä kolme herännäispappia, jotka olivat käyttäytyneet häntä kohtaan miellyttävästi, kuunnelleet häntä ja pyrkineet korrektisti seurustelemaan hänen kanssaan. Nämä myönteisen vaikutelman itsestään antaneet pappismiehet olivat Fredrik Gabriel Hedberg, tulkkina toiminut Niilo Kustaa Malmberg ja talon isäntä Karl Gustaf von Essen. Illan kuluessa Rosenius pääsi myös toivomuksensa mukaisesti Paavon kanssa kahdenkeskiseen keskusteluun — Saarisalo olettaa myös Paavon osanneen vähän ruotsia — ja tämän keskustelun kerrotaan sujuneen paljon paremmissa merkeissä kuin ensimmäisen, jopa niin, että ”he kumpikin kyynelsilmin erosivat suureksi häpeäksi etevimmillekin ivan pitäjille”.

Kuukausia myöhemmin, kun ruotsalaisvieras oli palannut kotimaahansa ja ilmeisesti irtautunut Paavon persoonallisuuden lumousvoimasta, hän on kuitenkin muistellut Suomessa kokemiensa hääjuhlien tapahtumia kovin kriittisesti, ja kokonaisvai-

kutelma on nyt ehdottoman kielteinen. Paavo oli, sen Rosenius oli voinut todeta, auktoriteetti, pää ja sydän suuressa joukossa. Eräälle ystävälleen Rosenius kirjoitti 8 kuukautta Espoon Nygårdin häiden jälkeen: ”Suomen heränneiden päähenkilönä on vanha savolainen ukko nimeltä Paavo. Hän on opettajain opettaja. Mitä hän sanoi, oli taivaasta puhuttu, niin — paljon tärkeämpää kuin Raamatun sana.” Samassa kirjeessään ruotsalaisen herätyskristillisyyden johtomies luonnehti yksityiskohtaisesti ukko Paavon opinnäkemyistä ja Suomen heränneiden elämäntapaa olleen sitä mieltä, että näiden käsitys kristityn ihmisen vapaudesta johti hillittömyyteen ja sitoi omantunnon turmiovaltojen orjuuteen. Paavon edustamaan jyrkävään ja karuun, ”petäjävapriikin koulussa” kypsyneeseen kristillisyyteen tottuneista suomalaisista heränneistä taas kotimaassaan armoitetun ja voimallisen Jumalan sanan julistajan maineessa olevan Roseniuksen kristillisyyksi oli tuntunut pintapuoliselta, hempeältä ja jollakin tavoin maailmaa myötäilevän heraskaiselta, ja pahoilla mielin ja katkerointuneina tietoonsa kantautuneesta ja väärämieliseksi koetusta Roseniuksen Suomen herännäisyydestä esittämästä kielteisestä arvostelusta he tuskin myöhemminkään pystyivät irtautumaan vastenmielisyydestään läntisen napurimaan kuulua maallikkosaarnaajaa ja ainakin osittain koko ruotsinmaalaista herätyskristillisyyttä kohtaan.

KÄYTETTYJÄ LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA

Kuopion maaseurakunnan kirkonkirjat. Savo-Karjalan maakunta-arkisto, Mikkeli.

BERGHOLM, AXEL, Sukukirja, Suomen aatelittomia sukuja I. Kuopio 1901.

GRANIT-ILMONIEMI, E., Sukukuvasto I. Helsinki 1935.

HOLMQUIST, HJALMAR, Från romantiken till första världskriget jämte grunddragen av det övriga Nordes kyrkhistoria. Handbok svensk kyrkohistoria 3. Stockholm 1952.

K(OISTINEN), O(LLI), Väänästen suku. Kansallinen elämäkerrasto V. Porvoo 1934.

MARTLING, C. H., De inomkyrkliga väckelserörelserna under förra hälften av 1800-talet (i Sverige). Väckelse och kyrka i nordiskt perspektiv. Nordiska studier över brytningarna mellan kyrklig ordning och religiös folkrörelse under 1800-talet. Skrifter utgivna av Nordiskt Institut för kyrkohistorisk forskning 1. (Århus 1970).

ORAVALA, AUK., Paavo Ruotsalainen. Jyväskylä 1932.

ROSENDAL, M., Suomen herännäisyyden historia XIX:llä vuosisadalla II-IV. Oulu 1905, 1912, 1915.

SAARENHEIMO, MIKKO, Savonlinnan kaupunki 1812—1875. Savonlinnan kaupungin historia II. Kuopio 1963.

SAARISALO, AAPELI, Erämaan vaeltaja — Paavo Ruotsalainen. Porvoo 1969.

SOININEN, ARVO M., Pohjois-Savon asuttaminen keski- ja uuden ajan vaihteessa. Historiallisia tutkimuksia LVIII, julkaissut Suomen Historiallinen Seura. Forssa 1961.

WANNE, OLAVI, Kuopion lukio. Lukiolaiselämäkerrat 1844—72. Suomen Sukututkimusseuran julkaisuja XXII. Jyväskylä 1959.

VÄÄNÄNEN, JORMA, Piirteitä Väänäsen suvun tutkimuksen tuloksista. Väänästen sukupuu N:o 1. (Helsinki 1945.)

**VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA r.y:n VUOSIKOKOUS JA
VÄÄNÄSTEN KUODES SUKUKOKOUS
RANTASALMELLA 4.—5. 8. 1973**

4. 8. Rantasalmen Tuusmäen Tenhulanmäen talossa

- klo 10.30 Sukuseuran johtokunnan kokous
- klo 12.00 Yhdistetty suku- ja vuosikokous Tenhulanmäen pihamaalla:
- Kokouksen avaus (sukuseuran esimies hallitusneuvos O. P. Väänänen)
 - Tenhulanmäen talon isäntäväen tervehdys (Eino Väänäsen perikunnan puolesta Hannu Väänänen)
 - Tenhulanmäen talon historiikki (lehtori Kyösti Väänänen)
 - Muistosat edellisen sukukokouksen jälkeen kuolleista suvun jäsenistä (hallitusneuvos O. P. Väänänen)
 - ”Wenellin häät” Espoon Nygårdin kartanossa kesällä 1843. Kirkkohistoriallinen merkkitapahtuma 130 vuotta sitten. (Esitelmä, lehtori Kyösti Väänänen)
 - Kertomus Väänästen Sukuseura r.y:n toiminnasta vv. 1970—73 (sukuseuran sihteeri majuri Kalle Väänänen) ja muut sääntömääräiset vuosikokousasiat
- klo 15.00 Puolinen Tenhulanmäen talossa, vapaamuotoista yhdessäoloa ja retkeilyä Väänäs-suvun ikimuistoisilla asuinsijoilla
- klo 18.00 Illanvietto Tenhulanmäen pirtissä, ohjelmassa mm.
- kirjailija Kalle Väänäsen ”Viänästen sukuvirsi” (majuri Kalle Väänänen)
 - yksinlaulua (maanviljelijä Erkki Väänänen)
 - yhteislaulua, harmonikkamusiikkia
 - satutuokio (hallitusneuvos O. P. Väänänen)
 - pakina ”Viänäset kuntoutuvat” (kirjailija Uula Aapa alias majuri evp. O. A. Väänänen)
- klo 21.00 Iltapala Tenhulanmäen pirtissä

5. 8. Tuusmäen Tenhulanmäessä ja Rantasalmen kirkolla

- klo 8.30 Aamukahvi Tenhulanmäen pirtissä
- klo 10.30 Kunniakäynti Rantasalmen sankarihaudoilla (sukuseuran esimiehen puhe ja kukkaviihko sankariristille)
- klo 11.00 Osallistuminen päiväjumalanpalvelukseen Rantasalmen seurakuntatalon kappelissa (rovasti Martti Salomaa)
Jumalanpalveluksen jälkeen Rantasalmeen liittyvien historiallisten muistojen, seurakunnan ja kirkon esittelyä (rovasti Salomaa) ja tutustuminen Rantasalmen kotiseutumuseoon
- klo 13.30 Kirkkokahvit Tenhulanmäen talossa ja juhlan päätös (sukuseuran esimies hallitusneuvos Väänänen)

Merulianus adniger

[illegible]